

Chitabu cha tsano cha Musa chiihwacho KUMBUKUMBU ZA SHARIYA Tanga mbere

Chitabu hichi chaandikpwa wakati ambapho Musa kala anauyira shariya na malagizo garigo-hewa Aiziraeli hiko mwango Horebu. Musa anahadza mambo Mlungu arigohenda kpwa ajili ya atu hinyo kpwa sababu ya mendzwaye kulu: waika chilagane nao, waalongoza muda wosi jangbwani, waarinda na kutivya na maadui gao, achiapha shariya, malagizoge phamwenga na ahadize. Musa anaasihi atu akale aaminifu kpwa Mlungu na kutsambula kukala na ushirika mnono naye. Maneno makulu garigoandikpwa kpwenye chitabu hichi na garigouyirwa kpwenye Mathayo 22:37 ni higa: “Phahi phundzani, mwi Aiziraeli, Mwenyezi Mlungu tu ndiye Mlungu wehu. Mmendzeni Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, kpwa mioyo yenu yosi, kpwa roho zenu zosi na mkpwotse wenu wosi.” (22:37).

Kahi ya sura ne za mwisho, yani 31:1—34:12, phana maandiko mairi ga chishairi na mase-muriri mairi: hunaambirwa kuhusu mlongozo na mashauri mbali-mbali ambago Musa waapha atu kabila ya kufwakupwe. Musa anamtsambula Joshuwa agbwire nafwasiye (sura 31), wira wa Musa (sura 32), Musa anajaliya mbari kumi na mbiri za Iziraeli (sura 33) na mwisho habari za chifo cha Musa (sura 34). Chitabu chenye china

seemu ne (1:1—4:43; 4:44—28:68; 28:69—30:20 na 31:1—34:12).

Maelezo muhimu kpwa chifupi

Musa anagomba na atu kano ya kpwandza
1:1—4:49

Musa anagomba na atu kano ya phiri kuhusu:
5:1—26:19

a. Amuri kumi 5:1—10:22

b. Shariya, malagizo na maonyo 11:1—28:68

Chilagane chinaikpwa luphya 29:1—30:20

Maneno ga Musa ga mwisho 31:1—33:29

Kufwa kpwa Musa 34:1-12

Musa anaatambukiza Aiziraeli mambo garigohendeka Horebu

¹ Higa ni maneno arigogomba Musa kuaambira atu osi a Iziraeli wakati ariphokala weru wa Araba uphande wa mlairo wa dzuwa wa muho Joridani, kulolana na phatu phaihwapho Sufu kahi ya weru wa Parani na vidzidzi vya Tofeli, Labani, Haserothi na Dizhabu. ² (Kula mwango Horebu* hadi Kadeshi-Barinea kutsupira njira ya mwango uihwao Seiri, ni mwendo wa siku kumi na mwenga.) ³ Siku ya mwandzo ya mwezi wa kumi na mwenga, mwaka wa mirongo mine bada ya kutuluka Misiri, Musa achiaambira atu a Iziraeli chila chitu ambacho Mwenyezi Mlungu walagiza aambire. ⁴ Wahenda hivyo bada ya Mwenyezi Mlungu† kumtura mfalume Sihoni wa Aamori ambaye kala anasagala mudzi wa Heshiboni na mfalume Ogi wa Bashani ambaye

* **1:2** 1:2 Dzina ranjina ra Mwango Horebu ni Mwango Sinai.

1:4 1:4 Isabu 21:21-35 † **1:4** 1:4 Mwenyezi Mlungu au Musa.

kala anasagala mudzi wa Ashitarothi na Edirei. ⁵ Musa achiandza kuasemurira atu shariya ya Mlungu wakati ariphokala uphande wa mlairo wa dzuwa wa muho Joridani kpwenye tsi ya Moabu.

Achiaambira hivi, ⁶ “Huriphokala kpwenye mwango Horebu, Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, wahuambira hivi, ‘Mkasagala muda wa kukola kpwenye mwango huno. ⁷ Sambu vundzani kambi yenu muenderere na charo. Mphiye kpwenye tsi ya myango ya Aamori na maeneo ga tsi jirani ya Araba, kpwenye myango na madete, hiko Negebu na seemu za kanda-kanda ya bahari. Mphiye hadi tsi ya Kanani na tsi ya Lebanoni, hadi kpwenye hura muho mkpwulu Yufurati. ⁸ Lolani, nkakuikirani tsi hino yosi muionayo, phahi phiyani mkaihale tsi iyo ambayo mimi Mwenyezi Mlungu naapa kuapha akare enu Burahimu, Isaka, Jakobo na vivyazi vyao.’ ”

*Musa anatsambula Aamuli
(Kutsama 18:13-27)*

⁹ Musa waenderera kugomba na atu achi-amba, “Huriphokala huchere mwango Horebu, nákuambirani kukala siweza kutsukula mzigo wa kukulongozani machiyangu. ¹⁰ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akakuhendani mkale anji; Vivi rero mukakala anji dza nyenyezi za mlunguni. ¹¹ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wa akare enu naakuhendeni mzidi kuenjerezeka kano elufu zaidi ya vira murivyo sambu na kukujaliyani kama arivyolaga! ¹² Ela mino

machiyangu ndawezadze kutsukula mzigo mz-
iho wa kuamula malau genu? ¹³ Tsambulani
kula chila mbari atu enye ikima na mar-
ifwa, anaoishimiwa ni atu ario na ujuzi, nami
ndaaike akale vilongozi enu.” ¹⁴ Namwi mchini-
jibu kukala gara nchigokuambirani ni manono.
¹⁵ Kpwa hivyo nchihala hara atu enye ikima,
anaoishimiwa na ario na ujuzi ambao mwaat-
sambula kula kahi ya vilongozi enu a mbari,
nchiapha kazi ya kukala vilongozi enu. Anjina
naahenda akale akulu a makundi ga atu elufu-
elufu, akulu a makundi ga atu gana-gana, akulu
a makundi ga atu mirongo mitsano-mitsano na
akulu a makundi ga atu kumi-kumi kahi ya
mbari zenu.

¹⁶ Wakati uratu hura náamuru Aamuli enu
nchiambira, “Phundzani maneno ga atu enu na
mulavye uamuli wa haki kpwa chila mmwenga
akale Muiziraeli au mjeni anayeishi phamwenga
namwi. ¹⁷ Msipendeleo mutu yeyesi wakati
munalavya uamuli; phundzani enye vyeo na atu
a kawaida sawa-sawa. Msiogophe mutu yeyesi,
mana uamuli ni wa Mlungu. Kuchikala maneno
ambago ni magumu sana kpwenu, mundagareha
kpwangu nami ndagaphundza. ¹⁸ Wakati uho
nákuamuruni gosi ambago kala ni muhende.

*Aiziraeli anarema
kuinjira tsi ya ahadi*

(Isabu 13:1-33)

¹⁹ “Phahi, dza viratu Mwenyezi Mlungu,
Mlungu wehu, arivyoamuru, huchiandza charo
chehu kula mwango Horebu, huchitsupa kp-
wenye rira jangbwa kulu ra kutisha mriroona,

wakati hunalunga njira kuphiya tsi ya myango ya Aamori. Huriphofika Kadeshi-Barinea, ²⁰ mimi nchikuambirani, 'Vivi mkafika tsi ya myango ya Aamori ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, a phephi ahuphe. ²¹ Lolani, Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akaika tsi hino mbere zenu. Phahi phiyani, mkairisi dza vira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wa akare enu arivyokuambirani. Msiogophe wala msivundzike mioyo!' "

²² Halafu mosi mchedza phephi nami mchini-amba, "Nauhume atu ahutanguliye, akapeleleze yo tsi, halafu auye edze ahumanyise njira nono ya kulunga na midzi hundiyoikuta hiko."

²³ Dzambo hiro nchiriona nono, nchitsambula atu kumi na airi, mutu mmwenga kula chila mbari. ²⁴ Atu hinyo auka achiambuka tsi iyo ya myango, achifika kpwenye Dete ra Eshikoli na achipeleleza. ²⁵ Ahala bazi ya matunda ga tsi iyo achihurehera na achihumanyisa kukala tsi iyo ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, a phephi ahuphe ni nono.

²⁶ Ela mwimwi mwaasi lagizo ra Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, mchirema kuphiya kpwenye tsi hiyo. ²⁷ Mwanung'unika ndani ya mahema genu mchiamba, "Mwenyezi Mlungu akahuzira ndiyo mana wahutuluza tsi ya Misiri ili ahutiye mikononi mwa Aamori kusudi ahumarigize. ²⁸ Hunaambuka kuphiyaphi phahi? Naswi hukavundzwa moyo ni ndugu zehu ariphohuambira kukala atu a hiko ni akulu na

are kuriko swiswi. Na kukala midzi yao ni mikulu na yenye kuta zinazofika mainguni. Piya aona gara madzitu makulu, ga chivyazi cha Anaki.”

²⁹ Ela mino nchikuambirani, “Msiaogophe atu hinyo. ³⁰ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ambaye anakutanguliyani, iye mwenye andapigana kpwa ajili yenu dza vira arivyohenda mbere zenu hiko Misiri na ³¹ hiko jangbwani. Mwimwi mwaona vira Mlungu arivyokutsukulani kpwenye charo hicho chosi dza vira baba anavyotsukula mwanawe, hadi mchifika hipha.”

³² Ela dzagbwe nágomba higo gosi, mwino tamuyamuamini Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ³³ ambaye wakutanguliyani katika njira na kukuendzerani mwatu mwa kuchita kambi zenu. Usiku wakutanguliyani kpwa moho na mutsi kpwa ingu, ili kukuonyesani njira.

Mwenyezi Mlungu anatiya Aiziraeli adabu

³⁴ Mwenyezi Mlungu achisikira manung’uniko genu, achireya, achiapa achiamba, ³⁵ “Taphana hata mmwenga wenu wa chivyazi hichi chii ndiyemenya iyo tsi nono nriyolaga kuapha akare enu. ³⁶ Kalebu mwana wa Jefune, macheye ndiye ndiyeiona. Nami nindamupha tsi iyo ariyoiyoga ikale yakpwe, iye na chivyaziche kpwa sababu wanilunga moyo kutsuka.” ³⁷ Mwenyezi Mlungu achinireyera piya mimi kpwa sababu yenu achiamba, “Hata uwe Musa kundainjira

kpwenye tsi hiyo. ³⁸ Ela msaidizio Joshuwa mwana wa Nuni andainjira. Phahi, mtiye moyo mana iye andaalongoza atu a Iziraeli arisi iyo tsi.” ³⁹ Halafu Mwenyezi Mlungu achihuambira swiswi hosi, “Nyo ana enu adide asiomanya manono wala mai murioamba kukala andahalwa mateka ni maadui genu, aho ndio ndioinjira nami nindaapha tsi iyo ikale yao. ⁴⁰ Ela mwimwi, galukani muuye jangbwani kuelekeya Bahari Ya Shamu.”

⁴¹ Halafu mchinijibu mchiamba, “Swiswi hukamkosera Mwenyezi Mlungu, ela sambu hundaphiya hukapigane dza vira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu arivyohuamuru.” Kpwa hivyo, chila mmwenga wenu wahala silahaye ya viha, mana mwaona kushambuliya tsi ya myango ni dzambo rahisi. ⁴² Naye Mwenyezi Mlungu achiniamba, “Aambire hinyo atu ‘Musiambuke kpwendapigana viha kpwa sababu si phamwenga namwi, kpwa hivyo mchiphiya, mundashindwa ni maadui genu.’ ” ⁴³ Mimi nákuambirani hivyo, ela mwimwi tamuyasikira na mchiasi lagizo ra Mwenyezi Mlungu. Bila kujali mchiinjira yo tsi ya myango. ⁴⁴ Hipo, Aamori ariokala anasagala seemu iyo ya myango atserera kukushambuliyani dza vira nyuchi ahendavyo. Achikupigani kula mwango Seiri hadi phatu phoihwa Horima. ⁴⁵ Ndipho mchiuya, mchimririra Mwenyezi Mlungu, ela kayakuphundzani wala kukujalini. ⁴⁶ Phahi, mchisala hiko Kadeshi kpwa siku nyinji.

2

Aiziraeli anadengereka jangbwani

¹ Halafu, huchigaluka, huchisafiri mo jangbwani kpwa kugbwira njira ya Bahari ya Shamu dza Mwenyezi Mlungu arivyonilagiza. Huchidengereka phephi na mwango Seiri kpwa muda mure, ² ndipho Mwenyezi Mlungu achiniamba, ³ “Mkadengereka vya kukola kpwenye tsi hino ya myango. Sambu galukani mphiyephande wa vurini. ⁴ Amuru atu uaambire, ‘Mu phephi na kutsupa kpwenye tsi ya ndugu zenu, atu a chivyazi cha Esau anaosagala tsi ya Seiri. Aho andakuogophani, ela muhende makini sana, ⁵ msipigane nao kpwa sababu sindakuphani seemu yoyosi ya tsi yao. Sindakuphani hata phatu phadide pha kuvyoga. Tsi iyo ya myango ya Seiri nkaipha chivyazi cha Esau ikale mali yao. ⁶ Mchilonda chakurya au madzi kula kpwao, ni mugule.’ ”

⁷ Kpwa kukala Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu akakujaliyani katika chila dzambo mrirohenda. Anamanya vira murivyotsapa kpwenye jangbwa hiri kulu. Mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu kala a phamwenga namwi miaka yosi mirongo mine; tamdzangbwephungukirwa ni chitu chochosi.

⁸ Kpwa hivyo huchienderera na charo chehu, huchitsupa ndugu zehu, atu a chivyazi cha Esau ambao kala anasagala Seiri, huchiricha hira njira ya Dete ra Araba ilayo midzi ya Elathi na Esioni-Geberi na huchigbwira njira ya kutsupira

jangbwa ra Moabu. ⁹ Mwenyezi Mlungu achini-amba, “Usiayuge atu a Moabu, wala usipigane nao mana sindakuphani seemu yoyosi ya tsi yao. Mana seemu hino ya Ari nkaapha atu a chivyazi cha Lutu ikale mali yao.” ¹⁰ (Hipho kare iyo tsi ya Ari kala inasagala Aemi, enye mkpwotse tsona are dza Aanaki. ¹¹ Aanaki na Aemi osi ni Arafa ela Amoabu nkuaiha Aemi. ¹² Hipho kare Achori piya asagala hiko Seiri, ela atu a chivyazi cha Esau achiazola na kuaolaga. Halafu achisagala nyo enye seemu iyo dza arivyohenda Aiziraeli kpwenye tsi ariyohewa ni Mwenyezi Mlungu ikale mali yao).

¹³ Mwenyezi Mlungu achihuamba, “Sambi ukani, mkavuke chidzuho Zeredi.” Phahi, huchivuka chidzuho hicho. ¹⁴ Hangu huuke Kadeshi-Barinea hadi huriphovuka chidzuho Zeredi kala ikatsupa miaka mirongo mihahu na nane. Wakati hinyo, osi enye umuri wa kuphiya vihani ariola Misiri kala akasira kufwa, kulengana na vira Mwenyezi Mlungu arivyoapira. ¹⁵ Mwenyezi Mlungu mwenye achiashambuliya atu hinyo kpwa kuaolaga mo kambini hadi osi achisira.

¹⁶ Phahi, atu osi ariokala anaweza kuphiya vihani ariphosira kufwa kahi ya zo kambi, ¹⁷ Mwenyezi Mlungu achiniamba, ¹⁸ “Rero ni muvuke mphaka wa Moabu kpwa kutsupira mudzi wa Ari. ¹⁹ Mundiphoifikira tsi ya Aamoni, msaiyuge wala msipigane nao kpwa sababu sindakuphani seemu yoyosi ya tsi ya Aamoni ikale

mali yenu. Seemu iyo nkaipha atu a chivyazi cha Lutu ikale mali yao.”

²⁰ (Tsi iyo piya kala inamanyikana kama tsi ya Arafa ambao kala achiishi himo hipho kare; ela atu hinyo aihwa Azamuzumi ni Aamoni.

²¹ Aho kala ni atu enye mkpwotse, are dza vira Aanaki tsona kala ni anji. Ela Mwenyezi Mlungu achiaolaga mbere za Aamori nao achihala tsi yao achisagala mumo. ²² Mwenyezi Mlungu achihenda dza vira arivyoahendera chivyazi cha Esau yani Aedomu, ambao anaishi kpwenye tsi ya Seiri. Waaolaga Ahori wakati Aedomu ariphofika hiko. Aedomu achihala tsi ya Ahori ichikala yao na achisagala mumo hadi rero.

²³ Akafutori kula chisuwa cha Kafutori aolaga Aavi ambao kare kala achisagala malalo ga kanda-kanda ya Bahari Kulu hadi Gaza, nao achisagala mumo).

²⁴ “Halafu Mwenyezi Mlungu achihuamuru: ‘Phahi! Andzani charo. Muvuke Dete ra Arinoni. Lolani, Sihoni, Muamori, mfalume wa Heshiboni nikamtiya mwenu mikononi phamwenga na tsiye. Mshambuliyeni na muhale tsiye.

²⁵ Rero nindaandza kuahenda atu osi duniani akuogopheni sana. Chila ndiyesikira habari zenu andakakama kpwa wuoga na asononeke.’ ”

*Aiziraeli anamturya mfalume Sihoni
(Isabu 21:21-30)*

²⁶ Phahi nahuma ajumbe kula jangbwa ra Kedemothi aphiye kpwa Sihoni, mfalume wa Heshiboni na ujumbe huno wa amani uambao,

²⁷ “Huruhusu hutsupire kahi ya tsiyo. Hundagbwira barabara kulu mwenga kpwa mwenga bila kugaluka kulume wala kumotso. ²⁸ Chakurya ndichorya na madzi ndigonwa hundahenda gagula kula kpwako. Hunachovoya ni uruhusu kutsupira mwako tsiini na magulu, ²⁹ huvuke muho Joridani na kuinjira kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu anahupha. Chivyazi cha Esau anaoishi Seiri na Amoabu anaoishi Ari ahurusu kutsupira kpwenye tsi yao.”

³⁰ Ela Sihoni, mfalume wa Heshiboni, kayahuruhusu hutsupe kpwenye tsiye. Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, wamuhenda akale na moyo mufu na likakado, ili amutiye mwehu mikononi phamwenga na tsiye dza irivyo sambu.

³¹ Halafu Mwenyezi Mlungu achiniamba, “Nkaandza kumtiya mfalume Sihoni na tsiye mwenu mikononi. Andzani kuhala tsiye namwi muisagale.” ³² Halafu Sihoni achedza na atue osi kpwedzapigana naswi phephi na mudzi wa Jahazi. ³³ Naye Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, achimtiya mwehu mikononi, huchimuangamiza iye, anae na atue osi. ³⁴ Huchiteka na kubananga midziye yosi, huchiolaga alume na achetu na ana. Tahuyasaza hata mutu mmwenga. ³⁵ Naswi huchihala zewe mifugo na mali bahi kpwenye midzi huriyoyiturya. ³⁶ Kuandzira Aroeri, mudzi urio kanda-kanda ya Dete ra Arinoni, hura mudzi wanjina urio kpwenye dete hiri na eneo rosi hadi tsi ya Giliadi, taphana mudzi wowosi ambao tahuyaweza kuuturya.

Mwenyezi Mlungu watiya midzi yosi mwehu mikononi. ³⁷ Ela tahuyasengerera tsi ya Aamoni yani kanda-kanda ya muho Jaboki, midzi ya tsi ya myango na chila phatu ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, wahukahaza.

3

*Aiziraeli anamshinda mfalume Ogi
(Isabu 21:31-35)*

¹ Halafu, huchigaluka, huchiambuka kuerekeza Bashani. Ogi mfalume wa Bashani achedza na jeshire rosi kpwedzapigana naswi phephi na mudzi wa Edirei. ² Ela Mwenyezi Mlungu achiniamba, “Usimuogophe, mana nikamtiya mwako mikononi phamwenga na atue na tsiye. Undamuhenda dza vira urivyomuhenda Sihoni mfalume wa Aamori yekala hiko Heshiboni.”

³ Phahi, Mwenyezi Mlungu achimtiya mwehu mikononi mfalume Ogi wa Bashani na jeshire rosi, huchiaolaga hata taphayasala mutu yeyesi. ⁴ Wakati uho huchiteka midziye yosi tahusazire hata mudzi mmwenga. Jumula ya midzi huriyoiteka kala ni mirongo sita, yani seemu yosi ya Arigobu ambayo yatawalwa ni mfalume Ogi wa Bashani. ⁵ Midzi yosi hino kala ikadzengerwa kuta nyire zokala na maryango na magbwama ga kufungira, phamwenga na malalo manji sana ambago tagayazungulusirwa kuta. ⁶ Hwaocha chila chitu hiko, huchibananga chila mudzi na kuolaga alume, achetu na anache dza vira

hurivyohenda midzi ya mfalume Sihoni wa Hes-
hiboni. ⁷ Ela mifugo yosi na mali huchizihala
zewe.

⁸ Wakati hinyo huchihala tsi iyo ya hara
afalume airi a Aamori ariokala anasagala
ng'ambo ya muho Joridani, kahi-kahi ya dete
Arinoni na mwango Herimoni. ⁹ (Asidoni anawi-
iha mwango hinyo Sirioni nao Aamori anawiiha
Seniri.) ¹⁰ Huchiteka midzi yosi iriyo seemu za
kugbwa phamwenga na seemu yosi ya Giliadi na
Bashani hadi Saleka na Edirei, midzi ya mfalume
Ogi hiko Bashani.

¹¹ (Ogi, mfalume wa Bashani macheye ndiye
yesala kahi ya nyo Arafa. Chitandache*
chotengezwa kpwa chuma,† chakala na ure wa
mikono mine na upana wa karibu mikono miiri.
Chitanda hicho chicherepho kpwenye mudzi wa
Aamoni uihwao Raba).

*Mbari zosagala mtswerero wa dzuwa
wa Joridani
(Isabu 32:1-42)*

¹² Huriphoihala tsi hiyo, nchiapha mbari ya
Rubini na Gadi seemu ya kuandzira uphande
wa vurini wa Aroeri phephi na Dete ra Arinoni
hadi nusu ya seemu za myango za Giliadi,
phamwenga na midziye. ¹³ Halafu nchiipha
nusu ya mbari ya Manase seemu yosala ya
Giliadi phamwenga na Bashani yosi iriyokala
inatawalwa ni Ogi, yani seemu yosi ya Arigobu.
(Tsi yosi ya Bashani kala inamanyikana kama tsi
ya Arafa. ¹⁴ Jairi, mutu wa mbari ya Manase,

---

* **3:11** 3:11 Chitanda au uriri. † **3:11** 3:11 Chuma au dziwe.

wahala seemu yosi ya tsi ya Arigobu, yani Bashani, hadi kpwenye mphaka wa Ageshuri na Amaaka. Midzi yosi waipha dzinare na hadi rero inamanyikana kama Havothi-Jairi.)¹⁵ Atu a Makiri a mbari ya Manase nchiapha Giliadi,¹⁶ na atu a mbari za Rubini na Gadi nchiapha tsi yosi kula Giliadi hadi Dete ra Arinoni. Mphaka wao waandzira Dete ra Arinoni uchienderera hadi muho Jaboki ambao ndio mphaka wa tsi ya Aamoni.¹⁷ Chisha nchiapha Araba, mphaka uchikala ni muho Joridani. Kuandzira Kinerethi,‡ mphaka uchitserera hadi bahari ya Araba, yani Bahari ya Munyu. Mphaka wa mtswerero wa dzuwa uchikala ni muho Joridani na wa mlauro wa dzuwa uchikala ni miteremuko ya Pisiga.

¹⁸ Wakati hinyo nakuamuruni nchikuambirani, “Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu akakuphani tsi hino ikale mali yenu. Sambi mwimwi masujaa kahi ya ndugu zenu, halani silaha muvuke muho Joridani mtanguliye mbere za ndugu zenu Aiziraeli.¹⁹ Ela achetu enu, ana enu na mifugo yenu (namanya muna mifugo minji) indasala kpwenye midzi niri yokuphani.²⁰ Muaterye ndugu zenu Aiziraeli hadi Mwenyezi Mlungu ndiphoaoyeza dza vira namwi mchivyooyezwa, yani hadi amiliki tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anaapha hiko ng’ambo ya Joridani. Bada ya higo, mundaweza kuuya kpwenye hino tsi yenu ambayo nkakuphani!”

²¹ Wakati hinyo námuamuru Joshuwa

---

‡ **3:17** 3:17 Kinerethi ni dzina ranjina ra ziya Galilaya. **3:18** 3:18 Joshuwa 1:12–15

nchimuaamba, “Uwe ukaona na matsogo mambo gosi ambago Mwenyezi Mlungu, Mlungu, akaahendera afalume hinya airi, Sihoni na Ogi. Phahi, iye andaahenda vivyo hivyo afalume a tsi zosi ndizotsupira. ²² Msiaogophe mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiye ndiyepigana kpwa ajili yenu.”

*Mlungu anamkahaza Musa
kujijira Kanani*

²³ Wakati hinyo nchimvoya Mwenyezi Mlungu nchiamba, ²⁴ “Ee Mwenyezi Mlungu, ukaandza kunionyesa mimi mtumishio ukuluo na uwezoo. Mana, phana mlungu ani ko mlunguni au duniani awezaye kuhenda mambo makulu na ga ajabu dza unavyohenda uwe? ²⁵ Ninakuvoya nivuke muho Joridani, niione iyo tsi nono ng’ambo ya muho hinyu, hakika, tsi nono ya vidzango, phamwenga na myango ya Lebanoni.”

²⁶ Ela Mwenyezi Mlungu achinireyera kpwa sababu yenu, achirema kuniphundza. Badalaye Mwenyezi Mlungu achiniamba, “Inatosha! Usigombe tsona dzambo hiri. ²⁷ Ambuka hadi kpwenye chirere cha mwango Pisiga, ukalole uphande wa mtswerero wa dzuwa, vurini, mwakani na mlairo wa dzuwa ili uione yo tsi; mana uwe kundavuka muho huno wa Joridani. ²⁸ Ela muphe Joshuwa malagizo, mtiye moyo na umutiye nguvu, mana iye ndiye ndiyelongoza atu hinya hadi ng’ambo, kurisi tsi ndiyoiona.”

²⁹ “Phahi, huchisala hipho deteni kulolana na mudzi wa Bethi-Peori.”

4

Kugbwira shariya ya Mlungu

¹ Musa achienderera kugomba achiamba, “Vivi mwi Aiziraeli phundzani na mlunge shariya na malagizo ninagokufundzani, ili mkale moyo na mumiliki yo tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wa akare enu, anakuphani. ² Nakuphani amuri za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. Amuri hizi ni mzilunge zosi bila ya kuenjereza wala kuphunguza. ³ Mwimwi mwaona na matso genu higo arigohenda Mwenyezi Mlungu hiko Baali-Peori. Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, waolaga chila mutu ariyeabudu Baali wa Peori. ⁴ Ela mwimwi muriokala aaminifu kpwa Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu mu moyo hadi rero.

⁵ “Lolani! Nkakufundzani shariya na malagizo dza vira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wangu arivyoni amuru nihende, kusudi mgagbwire kpwenye tsi ambayo mnaphiya mkaimiliki. ⁶ Gbwirani masharuti na malagizo higo mana gandakuhendani mkale na ikima na kuelewa mambo kahi ya mataifa. Atu a mataifa ganjina ndiphoona ikima na achili mriyonayo andaamba, ‘Kpwa kpweli taifa hiri kulu ni ra atu a ikima na achili!’ ”

⁷ “Taphana taifa rorosi hata rikale kulu namuna yani, ambaro mlunguwe a phephi naro, dza vira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, arivyo phephi naswi hunaphovoya kpwa kuhadza dzinare. ⁸ Wala taphana taifa ranjina

rorosi hata rikale kulu namuna yani, renye shariya na malagizo ga haki, dza higo ambago nkakuphani siku hino ya rero.

⁹ “Dzimonyirireni na mkale makini sedze mkayala mambo gara mrigoona na matso genu enye. Mana msiphogagbwira gandatuluka mwenu mioyoni siku zosi za maisha genu. Namwi fundzani ana enu na adzukulu enu ili agamanye. ¹⁰ Tambukirani siku hira ambayo mwaima mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, hiko Horebu, ariphoniamba, ‘Kusanya hinyo atu mbere zangu, niaambire maneno gangu kusudi adzifundze kuniogopha mimi siku zosi za maisha gao na kuafundza ana aho kuhenda dza vivyo.’

¹¹ “Phahi, mwakusanyika mbere zangu na mchiima tsini ya hinyo mwango ambao wakati hinyo kala unaaka moho uriofika hadi mlunguni. Tsona mwango hinyo kala ukafwinikpwa ni jiza na ingu ziho. ¹² Chisha Mwenyezi Mlungu achigomba namwi kula kahi-kahi ya hinyo moho. Mchisikira sauti ya manenoge ela tamyaweza kumuona. Mwasikira tu sautiye. ¹³ Naye achiatangazira chilaganeche yani zira shariya kumi ambazo waandika dzulu ya myalawe miiri, achikuamuruni mzilunge. ¹⁴ Wakati hinyo Mwenyezi Mlungu achinilagiza nikufundzeni shariya na malagizo gosi ili mka-galunge kpwenye tsi ambayo myaimiliki bada ya kuvuka muho Joridani.

4:11 4:11 Kutsama 19:16–18; Aeburania 12:18–19   **4:13** 4:13
Kutsama 31:18; 34:28; Kumbukumbu 9:10   **4:14** 4:14 Kutsama
21:1

Onyo kuhusu kuabudu vizuka

¹⁵ “Kpwa hivyo dzimanyirireni sana mana siku Mwenyezi Mlungu ariphogomba namwi kula kahi-kahi ya moho ko mwango wa Horebu, tanyaona umbore. ¹⁶ Phahi dzimanyirireni sedze mkahenda dambi kpwa kudzitengezera vizuka vya kutsonga, au umbo au mfwano wowosi; ukale wa mlume au wa mchetu, ¹⁷ wa nyama yeyesi duniani au nyama wa mapha aurukaye hewani, ¹⁸ au ukale wa nyama anayeambala dzulu ya tsi au ng’onda a madzini. ¹⁹ Dzimanyirireni ndipholola mlunguni na kuona dzuwa, mwezi, nyenyezi na vitu vyosi, sedze mkaaza kuviabudu na kuvihumikira. Vitu hivyo Mwenyezi Mlungu, Mlunguo akavirichira atu anjina osi duniani. ²⁰ Manyani kukala mwimwi ndimwi atu ambao Mwenyezi Mlungu wakutuzani kula Misiri, kpwatu ambako kala ni dza moho mkali wa kuyayusa chuma. Mwenyezi Mlungu wakutuzani hiko kusudi mkale atue dza vira murivyo hivi rero. ²¹ Ela Mwenyezi Mlungu wanireyera kpwa sababu yenu na achi-apa kukala mimi sindavuka muho Joridani kuinjira tsi iyo nono ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anakuphani muimiliki. ²² Mimi ni nifwe mumu tsi ya Moabu wala sindavuka muho Joridani, ela mwimwi mu phephi na kuvuka na kpwendamiliki tsi iyo nono. ²³ Muhende makini sana kusudi msiyale chilagane amba-

---

4:16 4:16 Kutsama 20:4; Alawi 26:1; Kumbukumbu 5:8; 27:15

4:17 4:17 Arumi 1:23   **4:20** 4:20 Kutsama 19:5; Kumbukumbu 7:6; 14:2; 26:18; Tito 2:14; 1 Petero 2:9   **4:21** 4:21 Isabu 20:12

cho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akahenda namwi. Msidzitengezere vizuka vya kutsonga vya umbo ra chitu chochosi ambacho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akakukahazani kuhenda, ²⁴ mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ni dza moho uochao tsetsetse. Iye ni Mlungu mwenye wivu.

²⁵ “Ndiphoinjira tsi iyo na kusagala hata mphahe ana na adzukulu na kukala atumia, msihende uyi kpwa kudzitengezera chizuka cha umbo rorosi, dzambo hiro ni dambi matsoni pha Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. Namwi muchihenda hivyo mundamuhenda atsukirwe.

²⁶ Mlunguni na dunia nakukale mashaidi chinyume chenu siku hino ya rero kukala muchihenda uyi hinyo mundaangamizwa tsetsetse kpwenye tsi ambayo myaimiliki hiko ng’ambo ya muho Joridani. Tsi iyo tamundaisagala muda mure, mundaangamizwa tsetsetse. ²⁷ Mwenyezi Mlungu andakutsamulani kahi za atu a tsi zanjina na ni achache enu tu ndiosala hiko kahi za tsi ambazo Mwenyezi Mlungu andakuphirikani. ²⁸ Hiko mundahumikira milungu ya mihi na mawe ambayo ikatengenezwa kpwa mikono ya atu na ambayo taiweza kuona, taisikira, tairya wala kunusa. ²⁹ Wakati mu kuko mundamuendza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu namwi mundamuona napho mundamuendza na moyo wosi na roho yosi. ³⁰ Ndiphophaha tabu na bada ya kufikpwa ni mambo higa gosi,

---

4:24 4:24 Aeburania 12:29

4:27 4:27 Kumbukumbu 28:36

4:29 4:29 Jeremia 29:13

mwishirowe mundamuuyira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kumphundza. ³¹ Kpwa kpweli Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ni Mlungu wa mbazi, kandakurichani, kandakuangamizani tsetsetse wala kuyala chilagane arichoika na akare enu kpwa kuhenda apa.

³² “Vivi uzani kuhusu garigohendeka hipho kare kabila tamdzangbwevyalwa, hangu siku hira Mlungu ariphoumba mutu duniani. Uzani duniani kosi, kula pembe hadi pembe napho dzambo ra ajabu dza hiro rawahi kuhendeka au kusikirika! ³³ Dze, kuna atu osikira sauti ya Mlungu ichigomba kula kahi-kahi ya moho, dza mwimwi murivyosikira na achisala moyo?

³⁴ Phana mlungu yeyesi wanjina yejeza kpwendadziharira taifa kula taifa ranjina, kpwa kuhumira majaribu, ishara, maajabu, viha, uwezo mkpwulu wa kuterya na vitisho vikulu dza vira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu arivyohenda? Hata. Ela mwashuhudiya na matso genu vira arivyohenda hiko Misiri.

³⁵ Mwimwi mwaonyeswa mambo higo, kusudi mphahe kumanya kukala Mwenyezi Mlungu macheye ndiye Mlungu na wala taphana wanjina. ³⁶ Wakuhendani musikire sautiye kula mlunguni ili aweze kukutiyani adabu. Na hipha duniani achikuonyesani mohowe mkpwulu na mchisikira manenoge kula kahi-kahi ya hinyo moho. ³⁷ Kpwa kukala waamendza akare enu, iye wakutsambulani mwimwi chivyazi chao na achikutuluzani tsi ya Misiri kpwa uwezowe mkpwulu. ³⁸ Wazola mataifa ganjina makulu tsona

genye nguvu kuriko mwimwi, kusudi akureheni na kukuphani tsi yao ikale urisi wenu, kama irivyo hadi rero! ³⁹ Phahi, mtambukire rero na kuika mwenu mioyoni, kukala Mwenyezi Mlungu ndiye Mlungu dzulu mlunguni na photsi duniani; taphana wanjina. ⁴⁰ Kpwa iyo gbwirani malagizoge na amurize ambazo ninakuphani rero ili muongokerwe, mwimwi phamwenga na chivyazi chenu na kusagala siku nyinji kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuphani ikale yenu hata kare na kare.”

Midzi ya kuchimbirira

⁴¹ Halafu Musa achitenga midzi mihahu uphande wa mlauro wa dzuwa wa muho Joridani. ⁴² Iyo kala ni midzi ambayo mutu yeolaga myawe bila ya kumanya na taayaheha, wachimbirira na kutivya maishage. ⁴³ Midzi iyo mihahu kala ni Bezeri kpwenye seemu ya jangbwa kugbwa kpwa ajili ya mbari ya Rubini, mudzi wa Ramothi kpwenye tsi ya Giliadi kpwa ajili ya mbari ya Gadi na mudzi wa Golani kpwenye tsi ya Bashani kpwa ajili ya mbari ya Manase.

Tanga mbere ya shariya ya Mlungu

⁴⁴ Hino ndiyo shariya ambayo Musa wáapha Aiziraeli. ⁴⁵ Hizi ndizo shuhuda, shariya na masharuti ga kulungbwa ambago Musa waambira Aiziraeli ariphotuluka Misiri, ⁴⁶ ariphokala hiko ng'ambo ya muho Joridani, kpwenye dete rilolanaro na Bethi-Peori. Hiro dete kala ri tsi yokala ya mfalume Sihoni wa Aamori, yetawala kula mudzi wa Heshiboni, ambaye Musa na

Aiziraeli amshinda ariphotuluka Misiri. ⁴⁷ Ahala tsiye na tsi ya mfalume Ogi wa Bashani. Afalume hinyo airi a Aamori atawala hiko uphande wa mlaire wa dzuwa wa muho Joridani. ⁴⁸ Tsi iyo yaandzira Aroeri, kanda-kanda ya dete Arinoni hadi mwango Sirioni, yani mwango Herimoni. ⁴⁹ Nayo i phamwenga na seemu yosi ya uphande wa mlaire wa dzuwa wa muho Joridani hadi bahari ya Araba,* tsini ya miteremuko ya mwango Pisiga.

5

Amuri kumi (Kutsama 20:1-17)

¹ Musa achiaiha phamwenga Aiziraeli, achi-aambira, “Mwi Aiziraeli, phundzani shariya na masharuti ambago ninagomba mbere zenu ihi rero. Mdzifundze higo na kugatimiza kpwa makini. ² Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, wahenda chilagane naswi kpwenye mwango Horebu. ³ Kayahenda chilagane hicho na akare eh, ela wahenda na swiswi hosi ambao hu moyo hivi rero. ⁴ Mwenyezi Mlungu wagomba namwi uso kpwa uso hiko mwangoni kula kahi-kahi ya moho. ⁵ Wakati hinyo mino naima kahi yenu na Mwenyezi Mlungu, nchikutangazirani gara arigogomba, kpwa sababu mwimwi mwao-gopha hura moho na tamuyaambuka dzulu ya mwango. Mwenyezi Mlungu achiamba.

---

* **4:49** 4:49 Bahari ya Araba piya nkuihwa bahari ya munyu.

6 “ ‘Mimi, ndimi Mwenyezi Mlungu, Mlunguo, nriyekutuluzwa kula tsi ya Misiri, urikokala u mtumwa.

7 “ ‘Usiabudu milungu yanjina isiphokala mimi. *

8 “ ‘Usidzitengezere chizuka cha kutsonga au chitu cha kuiga chitu chochosi chiricho dzulu mlunguni ama photsi duniani ama chikalacho madzini. 9 Usivisujudiye wala kuviabudu, kpwa sababu mimi, Mwenyezi Mlungu, Mlunguo, ni Mlungu mwenye wivu. Nindatiya adabu ana kpwa dambi za ise zao, hadi chivyazi cha hahu na cha ne cha hara arionimena. 10 Ela nkuonyesa mendzwa isiyosika kpwa maelufu na elufu ga hara animendzao na kugbwira amuri zangu.

11 “ ‘Usirihadze dzina ra Mwenyezi Mlungu, Mlunguo bure. Mana yeyesi anayehadza dzina rangu bure, mimi Mwenyezi Mlungu nindamuis-abu kukala mkpwosa.

12 “ ‘Itambukire Siku ya Kuoya na uihende takatifu, dza vira Mwenyezi Mlungu, Mlunguo arivyokulagiza. 13 Henda kazizo zosi na mam-bogo gosi kpwa muda wa siku sita. 14 Ela siku ya sabaa ni Siku ya kuoya kpwa ajili ya Mwenyezi Mlungu, Mlunguo. Siku iyo usihende kazi yoyosi, uwe phamwenga na mwanao mlume au mwanao mchetu, mtumishio mlume au mtumishio mchetu, ng’ombeyo, pundao au

---

* 5:7 5:7 au Usikale na milungu yanjina mbali na mimi. 5:8 5:8 Alawi 26:1; Kumbukumbu 4:15-18; 27:15 5:9 5:9 Kutsama 34:6-7; Isabu 14:18; Kumbukumbu 7:9-10 5:11 5:11 Alawi 19:12 5:12 5:12 Kutsama 16:23-30; 31:12-14 5:13 5:13 Kutsama 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Alawi 23:3

nyamao yeyesi, piya mjeni asagalaye mwako nyumbani ili mtumishio mlume au mchetu aphahe kuoya viratu vira dza uwe. ¹⁵ Usiyale kukala uwe kala u mtumwa ko tsi ya Misiri nami Mwenyezi Mlungu, Mlunguo, nchikutuluza kpwa uwezo mkpwulu wa kuterya. Ndiyo mana mimi Mwenyezi Mlungu, Mlunguo, nkakuamuru uenderere kukala na Siku ya kuoya.

¹⁶ “ ‘Ishimu sowe na mayoo, dza vira mimi Mwenyezi Mlungu, Mlunguo, nrivyokulagiza, ili maishago gakale mare na uongokerwe kpwenye tsi ambayo mimi Mwenyezi Mlungu, Mlunguo nakupha.

¹⁷ “ ‘Usiolage.

¹⁸ “ ‘Usizini.

¹⁹ “ ‘Usiiye.

²⁰ “ ‘Usimzige myao na dzambo ra handzo.

²¹ “ ‘Usimizire mahe mkpwaza myao. Usimizire mahe nyumba ya myao, au mundawe, au mtumishiwe mlume au mtumishiwe mchetu, au ng’ombeye, au pundawe, au chitu chochosi aricho nacho.’

²² “Hizi ndizo shariya ambazo Mwenyezi Mlungu wakuambirani mwimwi mosi kpwa sauti kulu iriyola kahi-kahi ya hura moho, rira

---

5:16 5:16 Kumbukumbu 27:16; Mathayo 15:4; 19:19; Mariko 7:10; 10:19; Luka 18:20; Aefeso 6:2; Aefeso 6:3   **5:17** 5:17 Mwandzo 9:6; Alawi 24:17; Mathayo 5:21; 19:18; Mariko 10:19; Luka 18:20; Arumi 13:9; Jakobo 2:11   **5:18** 5:18 Alawi 20:10; Mathayo 5:27; 19:18; Mariko 10:19; Luka 18:20; Arumi 13:9; Jakobo 2:11   **5:19** 5:19 Alawi 19:11; Mathayo 19:18; Mariko 10:19; Luka 18:20; Arumi 13:9   **5:20** 5:20 Kutsama 23:1; Mathayo 19:18; Mariko 10:19; Luka 18:20   **5:21** 5:21 Arumi 7:7; 13:9   **5:22** 5:22 Aeburania 12:18–19

ingu ziho na chilungulungu cha jiza, mriphokala mkakusanyika mwango Horebu, wala kayaenjeza chochosi. Halafu waziandika dzulu ya myalawe miiri, achinipha.

²³ “Wakati mriphosikira iyo sauti kula kahi-kahi ya rira jiza, dzulu ya hura mwango uriokala unaaka moho, vilongozi osi a mbari zenu na akare enu aniedzera ²⁴achiamba, ‘Sikiza! Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, akahufwenurira utukufu na ukuluwe. Hukasikira sautiye kula kahi-kahi ya hura moho. Vivi rero hukaona kukala Mlungu anaweza kugomba na mwanadamu naye mwanadamu akaenderera kukala moyo! ²⁵ Huchisikira tsona sauti ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu hundafwa! Mana moho hura mkpwulu undahuocha tsetsetse. Sambu kpwu utu wani hufwe? ²⁶ Ni mwanadamu ani yesikira sauti ya Mlungu ariye moyo kula kahi-kahi ya moho dza vira hurivyomsikira swiswi halafu akaenderera kukala moyo? ²⁷ Baha uwe Musa uphiye phephi, uphundze gosi Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, ndigogomba, halafu wedze uhuambire mambo higo gosi ndigokuambira. Swiswi hundaphundza na kugatimiza.’

²⁸ “Mwenyezi Mlungu achisikira higo maneno genu, achiniamba, ‘Nkasikira maneno ambago atu hinya akakuambira na gosi ni sawa. ²⁹ Baha angekala na moyo wa kuniogopha, kuniishimu na kugbwira amuri zangu! Mambo gao gosi gangephiyato, aho enye na chivyazi chao hata kare na kare. ³⁰ Phiya ukaambire auye ndani ya mahema gao. ³¹ Ela uwe Musa ima hipha phephi

nami ili nkuambire amuri zosi, masharuti na shariya ambazo undaafundza, kusudi akagahende kpwenye tsi ambayo ninaapha aimiliki.’

³² “Mwimwi ni mkale makini kuhenda chila chitu ambacho Mwenyezi Mlungu anakuamuruni. ³³ Mundalunga njira yosi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuamuruni kulunga kusudi mkale moyo, muongokerwe na mphahе kusagala muda mure kpwenye tsi ndiyoimiliki.”

6

Shariya kulu

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Hizi ndizo amuri, shariya na masharuti ambago Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, waamuru nikufundzeni, kusudi mgatimize kpwenye tsi ambayo munaphiya mkaimiliki. ² Mnalondwa mumuogophe Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu siku zosi za maisha genu na kugbwira shariya na amuri zosi ninazokuphani mwimwi na chivyazi chenu ili mkale na maisha mare. ³ Kpwa hivyo mwimwi Aiziraeli, mkale makini kugatimiza, ili muongokerwe na kuenjerezeka sana kpwenye tsi hiyo, tsi yenye rutuba dza vira arivyolaga Mwenyezi Mlungu, Mlungu wa akare enu.

⁴ “Phahi phundzani, mwimwi Aiziraeli! Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, Mwenyezi Mlungu ni mmwenga.* ⁵ Ni mmendze Mwenyezi

---

6:4 6:4 Mariko 12:29 * **6:4** 6:4 Mwenyezi Mlungu ni mmwenga au Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, ndiye Mlungu macheye. **6:5** 6:5 Mathayo 22:37; Mariko 12:30; Luka 10:27

Mlungu, Mlungu wenu, na mioyo yenu yosi, na roho zenu zosi, na mkpwotse wenu wosi. ⁶ Ikani mwenu mioyoni maneno higo ninagoamuru rero ⁷ na hendani chadi cha kufundza ana enu maneno higa na mgabishe msagalapho mwenu madzumbani, munyendekapho, mulalapho na mulamukapho. ⁸ Gafungeni mwenu mikononi na mgavwale mwenu vilanguni kama ishara. ⁹ Gaandikeni kpwenye miimo ya miryango yenu na maryango ga midzi yenu.”

Onyo kpwa atu asiosikira

¹⁰ Musa achienderera kugomba achiamba, “Dza vira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, arivyoapira akare enu, Burahimu, Isaka na Jakobo, iye andakuphani tsi yenye midzi mikulu na minono ambayo mwimwi tamuyaidzenga. ¹¹ Nyumba zindakala zikaodzala vitu vinonovinono ambavyo tamyaviika mwimwi. Kundakala na visima ambavyo tamyavitsimba na minda ya mizabibu na mizaituni ambayo tamyaiaphanda. Mwenyezi Mlungu ndiphokuphirikani kpwenye tsi iyo ambako mundakala na chakurya chosi mlondacho, ¹² hakikishani kukala tamundamyala Mwenyezi Mlungu yekutuluzani kula Misiri ambako kala mu atumwa. ¹³ Muogopheni Mwenyezi Mlungu, Mlunguo, umuhumikire iye macheye na kuapa kpwa kuhadza dzinare. ¹⁴ Msilunge milungu yanjina, milungu ya atu anaokala jirani namwi,

---

6:6 6:6 Kumbukumbu 11:18–20   **6:10** 6:10 Mwandzo 12:7; Mwandzo 26:3; Mwandzo 28:13   **6:13** 6:13 Mathayo 4:10; Luka 4:8

¹⁵ mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anayekala kahi yenu, ni Mlungu mwenye wivu, sedze akakutsukirirwani naye akakuangamizani tsetsetse duniani.

¹⁶ “Msimjeze Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, dza vira murivyomjeza hiko Masa. ¹⁷ Endererani kulunga amuri, malagizo na masharuti ga Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ambago akakuamuruni. ¹⁸⁻¹⁹ Hendani garigo sawa na manono mbere za Mwenyezi Mlungu ili muongokerwe, na mmenye na mumiliki tsi iyo nono ambayo Mwenyezi Mlungu waapa kuapha akare enu. Namwi mundazola maadui genu dza vira Mwenyezi Mlungu arivyoahidi.

²⁰ “Siku zedzazo, ana enu ndiphokuuzani, ‘Zino shuhuda, shariya na masharuti ambago Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, wahuamuru huhende manage nini?’ ²¹ Mundaajibu hivi, ‘Swiswi hwakala atumwa a Farao ko Misiri naye Mwenyezi Mlungu achihutuluzza kula Misiri na uwezowe mkpwulu. ²² Hwamuona na matso gehu enye achihendera tsi ya Misiri, Farao na atumishie osi ishara na maajabu ambago kala ni makulu na ga kutisha. ²³ Wahulavya Misiri, achihureha hipha na kuhupha tsi hino, kama arivyoapa kuapha akare eh. ²⁴ Phahi, Mwenyezi Mlungu achihuamuru kugbwira masharuti higa gosi ili humuogophe. Hino ni kpwa fwaida yehu enye wakati wosi, ili apahahe kuhuika moyo siku zosi dza anavyohenda hata rero. ²⁵ Napho hundahenda chadi cha kutimiza

shariya zosi mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, dza vira arivyohuamuru, iyo ndiyo ndiyokala haki yehu.’ ”

7

*Taifa rotsambulwa
ni Mwenyezi Mlungu
(Kutsama 34:11-16)*

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andakufisani kwenye tsi ambayo munaphiya mkaimiliki na andazola mataifa ganjina manji kula tsi hiyo. Mndiphoinjira, andazola mataifa ganjina sabaa makulu genye mkpwotse na genye atu anji kuriko mwimwi: Ahiti, Agirigashi, Aamori, Akanani, Aperizi, Ahivi na Ajebusi. ² Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiphotiya atu hinyo mwenu mikononi na muaturye, ni muaolage tsetsetse. Musiike chilagane chochosi nao wala msiaonere mbazi. ³ Msilólane nao, wala kualóza ana enu achetu au alume. ⁴ Mana muchihenda hivyo, atu hinyo andahenda ana enu asimhumikire Mwenyezi Mlungu ela aabudu milungu yanjina. Naye Mwenyezi Mlungu andakutsukirirwani na akuolageni mara mwenga. ⁵ Ela kaahendereni hivi: Kabomoleni mwatu mwao mwa kulavira sadaka phamwenga na nguzo zao anazozabudu na vizuka vyao vya mlungu wao mchetu aihwaye Ashera na muoche vizuka vyao vya kutsonga. ⁶ Hendani hivyo kpwaa

---

7:1 7:1 Mahendo 13:19   **7:5** 7:5 Kumbukumbu 12:3   **7:6** 7:6
Kutsama 19:5; Kumbukumbu 4:20; 14:2; 26:18; Tito 2:14; 1 Petero 2:9

sababu mwimwi mu atakatifu kpwa ajili ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. Kahi ya atu osi duniani wakutsambulani mwimwi kusudi mkale atue mwenye, hazinaye ya samani.

⁷ “Mwenyezi Mlungu kayakumendzani mwimwi na kukutsambulani kpwa sababu mu anji sana kuriko atu anjina; mwimwi kala mu achache kuriko mataifa ganjina duniani.

⁸ Ela kpwa sababu Mwenyezi Mlungu kala anakumendzani na kala anatimiza ahadiye ariyolaga akare enu, ndiyo mana wakutivyani na uwezo mkpwulu na kukukombolani kula utumwani, mikononi mwa Farao, mfalume wa Misiri.

⁹ Phahi, manyani kukala Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiye Mlungu. Iye ni Mlungu muaminifu, anayetimiza chilaganeche na kuonyesa mendzwa isiyosika hata kpwa vivyazi elufu vya hara anaommendza na kugbwira amurize.

¹⁰ Ela andaripha hara anaommena kpwa kuaangamiza tsetsetse. Kandakala na vwende kumripha yemena Mlungu, andamripha phakpwe matsoni. ¹¹ Kpwa hivyo hakikishani munagbwira amuri, malagizo na shariya ninazokuamuruni rero.”

Baraka kpwa ajili ya atu ndiotii

(Kumbukumbu 28:1-14)

¹² Musa achienderera kugomba achiamba, “Mchiphundza shariya hizi na kuzigbwira, Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andagbwira chilaganeche namwi na kukuonyesani

mendzwaye isiyosika dza vira arivyolaga akare enu. ¹³ Andakumendzani na kukujaliyani namwi mundaenjerezeka na kukala na uvyazi. Andabariki minda yenu kusudi mphahe mtsere, uchi wa zabibu na mafuha. Andakubarikini kpwa kukuphani ng'ombe na vyaa vinji vya mang'ondzi kpwenye tsi ariyoalaga akare enu kukala andakuphani mwimwi. ¹⁴ Mundaajaliwa kuriko atu anjina osi duniani. Kahi yenu takundakala mlume wala mchetu mgumba wala mifugo yenu taindakala tasa. ¹⁵ Mwenyezi Mlungu andakuusirani makongo gosi na tamundaphahwa ni makongo mai mrigogamanya ko Misiri, ela andaapha makongo higo hinyo anaokumenani. ¹⁶ Olagani atu osi ambao Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andaatiya mwenu mikononi. Msiaonere mbazi wala kuabudu milungu yao, mana dzambo hiri rindakala muhego kpwenu.

¹⁷ "Mendzerepho munaamba hivi mwenu mioyoni, 'Atu hinya ni anji kuriko swiswi, hunawezadze kuazola kula kpwenye tsi yao?'

¹⁸ Msiaogophe, ela tambukirani vira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, arivyomuhenda mfalume wa Misiri na tsi ndzima ya Misiri.

¹⁹ Tambukirani majaribu makulu mrigoona na matso genu, ishara na maajabu na uwezo mcpwulu wa kuterya, ambao Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu wahumira kukukombolani, hivyo ndivyo ndivyoahendera atu munaoaogopha.

²⁰ Zaidi ya higo, Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andahuma nyuchi kahi yao hadi hara ndiosala achidzifwitsa aolagbwe tsetsetse.

²¹ Phahi, msiaogophe, kpwa sababu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, a kahi yenu. Iye ni Mlungu mkpwulu na wa kutisha. ²² Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andazola atu a mataifa higa achache-achache mbere zenu kadiri munavyosengera mbere. Mwenyezi Mlungu kandakuruhusuni kugaolaga gosi mara mwenga, kpwa sababu muchihenda hivyo isabu ya nyama a tsakani indazidi na kukala dzambo ra hatari kpwenu. ²³ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andagatiya maadui genu mwenu mikononi na kugahenda gaangaike sana hadi gafwe. ²⁴ Andatiya afalume aho mwenu mikononi, namwi mundaalaga tsetsetse nao taandatambukirwa tsona duniani. Taphana mutu yeyesi ndiyeweza kukuzuwiyani, hadi ndiphooangamiza osi. ²⁵ Ochani milungu yao ya vizuka. Msiaze feza wala zahabu zovwikipwa milungu yao, wala msizihale mkazihenda zenu. Kuhenda hivyo ni muhego kpwenu na ni dzambo rinaromtsukiza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. ²⁶ Usitiye mwako nyumbani chitu cha kutsukiza Mlungu, sedze ukatengbwa kpwa ajili ya kuangamizwa dza chitu hicho. Vimeneni na kuvibera kpwa sababu ni vitu virivyotengbwa ili viangamizwe tsetsetse.”

8

Tambukira Mwenyezi Mlungu, Mlunguo

¹ Musa waenderera kugomba achiamba,
“Hakikishani munagbwira amuri zosi

ninazokuphani rero, ili mkale moyo, muenjerezeke na muinjire muimiliki tsi hira ambayo Mwenyezi Mlungu waapa kuapha akare enu. ² Tambukirani vira ambavyo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, wakulongozani njira yosi kutsupira hiko jangbwani kpwa muda wa miaka hino mirongo mine, ili akuhendeni mnyenyekee na kukujezani kusudi amanye garigo mwenu mioyoni; napho mndagbwira amurize au hata. ³ Wakuhendani mnyenyekee achikurichani musikire ndzala halafu achikuphani manna mchirya, chakurya ambacho mwimwi tamchimanya, wala akare enu. Wahenda hivyo ili aphahe kukufundzani kukala mwanadamu kaishi kpwa chakurya bahi, ela kpwa chila neno rilaro kanwani mwa Mwenyezi Mlungu. ⁴ Miaka hino yosi mirongo mine nguwo zenu tazyatsakala, wala magulu genu tagayafutuka. ⁵ Manyani mwenu mioyoni kukala Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakutiyani adabu dza vira baba anavyomtiya adabu mwanawe. ⁶ Hivyo, gbwirani amuri za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu kpwa kulunga njiraze na kumuogopha. ⁷ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakurehani kpwenye tsi nono yenye vidzuho na pula za madzi, yenye madzi gajerago madeteni na myangoni; ⁸ tsi yenye nganu na shayiri, yenye mizabibu, mitini, mikomamanga, mizaituni na asali. ⁹ Hiko mundaphaha chakurya tele na tamundaphungukirwa ni chitu. Mawege gana chuma na kpwenye

myangoye munaweza kutsimba shaba ya kundu.
¹⁰ Mundarya na kushiba namwi mundamtogola Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, kpwa tsi nono achiyokuphani.

Onyo kuhusu kumyala

Mwenyezi Mlungu

¹¹ “Manyirirani msimiyale Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, kpwa kusalunga amurize, malagizoge na shariyaze ninazokuamuruni rero. ¹² Hiphoh muchikala mkarya na kushiba, mkadzidzengera nyumba nono za kuishi; ¹³ na wakati ambapho vyaa vyenu vya ng’ombe na mang’ondzi genu, zahabu na feza zenu na chila chitu mrichonacho chikaenjerezeka; ¹⁴ manyirirani sedze mkahenda ngulu mwenu mioyoni na kumyala Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, yekutuluzani utumwani tsi ya Misiri. ¹⁵ Iye wakulongozani kutsapira rira jangbwa kulu na ra kutisha, renye nyoka zenye sumu na visuse, kpwenye tsi hira ya litsapi isiyokala na madzi. Achikutuluzirani madzi kula kpwenye mwamba mufu. ¹⁶ Tsona achikurisani manna* hiko jangbwani, chakurya ambacho akare enu kala taachimanya. Wahenda higo gosi kusudi akuhendeni mnyenyekee na akujezeni ili mwishirowe aphahe kukujaliyani mambo manono. ¹⁷ Ela manyirirani sedze mukaamba mwenu mioyoni, ‘Utajiri uhu hwauphaha kpwa uwezo wehu na chadi chehu enye.’

8:11 8:11 Hosea 13:5-6   * **8:16** 8:16 Manna ni chakurya chogbwa kula mlunguni. Kala ni utu dza podzo nyereru. Dzina hiro kpwa Chieburania kala ni swali riambaro, Ni utu wani uno?

18 Tambukirani kukala Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiye anayekuphani uwezo wa kuphaha utajiri. Anahenda hivyo ili aonyese kukala cho chilagane arichoika na akare enu ni cha kpweli hadi rero. ¹⁹ Ela mchimyala Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kulunga milungu yanjina; mchiihumikira na kuiabudu, nakuonyani vivi rero kukala kpwa kpweli Mwenyezi Mlungu andakuangamizani. ²⁰ Dza gara mataifa ganjina ambago Mwenyezi Mlungu anagaangamiza mbere zenu, ndivyo ndivyoangamizwa piya mwimwi, ichikala tamundamtii Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.”

9

Kusatii kpwa atu

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Phundzani mwi Aiziraeli! Hivi rero mphephi kuvuka muho Joridani, mphiyе mkahale tsi ya atu enye mkpwotse kuriko mwimwi, na enye midzi mikulu yenye kuta zifikazo mainguni. ² Atu enye ni are na enye mkpwotse, yani Aanaki. Atu ambao munaamanya na mwasikira atu anaamba hivi kuahusu: ‘Ni ani ndiye subutu kupigana na Aanaki?’ ³ Manyani rero hino kukala anayekutanguliyani dza moho uochao ni Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. Iye andaashinda na kuaangamiza mbere zenu, kpwa hivyo mundaazola na kuaangamiza mara mwenga, dza vira Mwenyezi Mlungu arivyolaga.

⁴ “Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu achiazola atu hinyo mbere zenu, msigombe mwenu mioyoni mukaamba, ‘Ni kpwa sababu hu enye haki ndiyo mana Mwenyezi Mlungu akahureha humiliki tsi hino,’ mana Mwenyezi Mlungu akaazola atu hinya mbere zenu kpwa sababu ya uyi wao.

⁵ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andazola atu a mataifa gago na akuhendeni mumiliki yo tsi yao. Andahenda vivyo si kpwa kukala mwimwi mu a haki au mu atu anono, ela ni kpwa kukala nyo atu a mataifa gaga ni ayi, na piya anatimiza chilagane arichoika na akare enu Burahimu, Isaka na Jakobo. ⁶ Phahi, manyani kukala Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuphani tsi hino nono muimiliki si kpwa sababu mu atu a haki kpwa kukala mwimwi mu atu a likakado.

⁷ “Tambukirani na msiyale jinsi murivyomtsukiza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, hiko jangbwani. Hangu siku hira mriphola tsi ya Misiri hadi siku mriphofika phatu hipha, mwimwi mukakala a kumuasi Mwenyezi Mlungu. ⁸ Hata hiko kpwenye mwango Horebu, mwamtsukiza Mwenyezi Mlungu naye achireya sana, na achikala tayari kukuangamizani. ⁹ Higa gahendeka wakati nriphokala nkaambuka dzulu ya mwango kuphokera myalawe ambayo yaandikpwa chilagane ambacho Mwenyezi Mlungu wachiika na mwimwi. Nakala hiko siku mirongo mine, usiku na mutsi; siyarya wala kunwa chochosi. ¹⁰ Halafu Mwenyezi Mlungu achinipha

hira myalawe miiri ambayo wayiandika na chalache. Nayo kala ikaandikpwa maneno gosi ambago Mwenyezi Mlungu wakuambirani hiko mwangoni kula kahi-kahi ya moho siku ya mkpwutano. ¹¹ Bada ya siku hizo mirongo mine, usiku na mutsi, Mwenyezi Mlungu wanipha myalawe iyo miiri ambayo yaandikpwa chilagane.

¹² “Phahi, Mwenyezi Mlungu achiniamba, ‘Unuka, utserere upesi, kpwa sababu atuo urioat-uluza Misiri akahenda uyi. Akaricha upesi njira nriyoaamuru alunge na akadzitengezera chizuka cha vyuma vya kuyayusha.’

¹³ “Piya, Mwenyezi Mlungu achiniamba, ‘Atu hinya nkaona kukala ni atu a likakado sana. ¹⁴ Niricha niaangamize asitambukirwe tsona duniani. Nami nindakuhenda uwe ukale taifa renye guvu na kulu kuriko aho.’

¹⁵ “Phahi nagaluka, nchitserera kula ko mwangoni kuno nkatsukula hira myalawe miiri ya chilagane mwangu mikononi. Wakati uho nyo mwango kala unaaka moho. ¹⁶ Nálola, nchiona kukala mkahenda kare dambi mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu kpwa kudzitengezera chizuka cha mwana ndzau cha zahabu ya kuyayushwa. Namwi kala mkaricha kare njira ya Mwenyezi Mlungu ambayo wakuamuruni. ¹⁷ Kpwa hivyo, hira myalawe miiri iriyokala mwangu mikononi nchiitsupha photsi, nchiivundza mbere zenu. ¹⁸ Halafu nchidzibwaga chimabumabu mbere za Mwenyezi Mlungu, dza vira vya mwandzo, kpwa muda wa siku mirongo mine usiku na mutsi.

Siyarya chakurya wala kunwa madzi, kpwa sababu ya dambi zosi mrizokala mkahenda. Mchimitsukiza Mwenyezi Mlungu kpwa mai mrigohenda mbereze. ¹⁹ Mimi náogopha tsukizi za Mwenyezi Mlungu, mana kala akakutsukirirwani sana na kala a tayari kukuangamizani, ela achiniphundza wakati hinyo piya. ²⁰ Vivyo hivyo Mwenyezi Mlungu kala akamtsukirirwa sana Aruni, na kala a tayari kumuangamiza. Phahi, nchimvoyera Aruni piya wakati uho. ²¹ Chisha náhala chira chitu chii chokuhendani muhende dambi, yani chira chizuka cha mwana ndzau mrichodzitengezera. Namyayusa na moho, nchimbunda-bunda na nchimsira hadi achikala tsikitsiki dza vumbi. Halafu vumbi hiro nchiritsupha kpwenye chidzuhu chokala chinajera kula mwango hinyo.

²² “Tsona mwamtsukiza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, hiko Tabera, Masa na Kiburothi-Hataava. ²³ Na Mwenyezi Mlungu ariphokuhumani kula Kadeshi-Barinea achiamba, ‘Ambukani mkaimiliki tsi ambayo nkakuphani,’ mwimwi mwaasi amuriye. Tamyamuamini Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu wala kuhenda gara arigokuambirani. ²⁴ Mwimwi mukakala aasi mbere za Mwenyezi Mlungu hangu siku nriphokumanyani.

²⁵ “Kpwa hivyo, nádzibwaga chimabumabu mbere za Mwenyezi Mlungu kpwa siku mirongo mine, usiku na mutsi kpwa sababu Mwenyezi

Mlungu kala akaamba andakuangamizani. ²⁶ Nchivoya Mwenyezi Mlungu, nchiamba, 'Ee Mwenyezi Mlungu, usiangamize atuo ambao ni urisio, atu urioakombola kpwa ukuluo na urioatuluza kula tsi ya Misiri kpwa uwezoo mkpwulu. ²⁷ Tambukira atumishio Burahimu, Isaka na Jakobo, wala usijali likakado, uyi na dambi za atu hinya ariohipha, ²⁸ sedze atu a kura urikohutuluza akaamba, "Mwenyezi Mlungu waatuluza kusudi aolage jangbwani kpwa sababu kayaweza kuainjiza tsi ariyolaga na kpwa sababu waamena." ²⁹ Mana, hinya ni atuo na urisio, atu ambao waakombola kpwa uwezoo, atu urioatuluza we mwenye Misiri.' "

10

Musa anaphokera tsona amuri kumi (Kutsama 34:1-10)

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, "Wakati hinyo Mwenyezi Mlungu waenderera kugomba nami achiamba, 'Tsonga myalawe miiri dza iratu ya kpwandza na utengeze sanduku ra mbao, chisha uambuke hiku kpwangu dzulu mwangoni, ² nami nindaiandika maneno garatu kala nkaandika kpwenye myalawe ya kpwandza uriyoivundza, nawe undayiika mo sandukuni.'

³ "Phahi, nchitengeza sanduku ra mbao za mshita na nchitsonga myalawe miiri dza iratu ya kpwandza, nchiambuka mwango na hira myalawe mwangu mikononi. ⁴ Mwenyezi

Mlungu waandika kpwenye myalawe iyo maneno dza garatu gara ga mwandzo. Maneno higo kala ni zira shariya kumi arizokala akakuambirani kura mwangoni kula kahi-kahi ya moho siku hira ambayo mosi kala mkaku-sanyika. Ndipho Mwenyezi Mlungu achinipha myalawe hiyo. ⁵ Chisha nchigaluka, nchitserera kula mwangoni nchendaika myalawe iyo ndani ya sanduku nrirokala nkatengeza dza vira Mwenyezi Mlungu kala akaniamuru. Nayo i ndani ya sanduku hiro hadi rero.”

⁶ (Atu a Iziraeli achisafiri kula phatu phoi-hwa Visima vya Ana a Jakani hadi Mosera. Aruni achifwa na achizikpwa kuko. Eliazari mwanawe, achihala nafwasiye kama mlavyadzi-sadaka mkpwulu. ⁷ Kula hipho, achisafiri hadi Gudigoda na kula Gudigoda hadi Jotibatha, seemu yenye vidzuhu vinji vinavyojera madzi. ⁸ Wakati hinyo, Mwenyezi Mlungu achitenga atu a mbari ya Lawi akale atsukuli a Sanduku ra Chilagane ra Mwenyezi Mlungu, ahumike mbere za Mwenyezi Mlungu kama alavyadzi-sadaka na abariki atu kpwa dzinare. Hivi ndivyo anavyohenda hadi rero. ⁹ Ndiyo mana Alawi taana seemu ya tsi ya kurisi dza mbari zanjina. Mwenyezi Mlungu mwenye ndiye urisi wao, dza viratu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, arivyoahidi.)

¹⁰ Musa achienderera kuamba, “Násagala hiko mwangoni kpwa muda wa siku mirongo mine, usiku na mutsi, dza vira mwandzo.

Mwenyezi Mlungu achiniphundza tsona naye kayakuangamizani. ¹¹ Halafu Mwenyezi Mlungu achiniamba, ‘Dzitayarishe uenderere na charocho cha kualongoza atu kusudi aweze kuinjira na kumiliki tsi nriyoapira akare enu kukala ndaapha.’

*Mambo ambago Mlungu analonda
Aiziraeli ahende*

¹² “Sambi, uwe Iziraeli, Mwenyezi Mlungu, Mlunguo analonda umuogophe, ulunge njiraze zosi, ummendze na umuhumikire kpwa moyoo wosi na kpwa rohoyo yosi. ¹³ Tsona ulunge amuri na masharuti ga Mwenyezi Mlungu nnagokulagiza rero. Henda higa kpwa fwaidayo mwenye.

¹⁴ “Lola, ko dzulu mlunguni kpwenye, dunia na vyosi virivyo mumo ni mali ya Mwenyezi Mlungu, Mlunguo. ¹⁵ Ela Mwenyezi Mlungu wahamirwa ni akare enu tu na achiamendza ndio mana achikutsambulani mwimwi murio chivyazi chao kuriko atu anjina osi, mkale akpwe dza murivyo rero. ¹⁶ Kpwa hivyo, lungani chilagane cha Mwenyezi Mlungu* na msikale tsona atu a likakado. ¹⁷ Mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiye Mlungu mkpwulu kushinda milungu yosi na Mkpwulu wa akulu. Iye ni Mlungu mkpwulu na mwenye nguvu na ni wa kuogophewa sana. Kapendeleya mutu wala kuhongbwa. ¹⁸ Anakanira haki za anachiya na

---

* **10:16** 10:16 Hipha Chieburania chinaamba, dekani magovi ga mioyo yenu. **10:17** 10:17 1 Timothi 6:15; Maono 17:14; 19:16; Mahendo 10:34; Arumi 2:11; Agalatia 2:6; Aefeso 6:9

magungu na anaamendza ajeni asagalao kahi yenu na kuapha chakurya na nguwo. ¹⁹ Kpwa hivyo, amendzeni ajeni asagalao kahi zenu kpwa sababu mwimwi piya kala mu ajeni ko tsi ya Misiri. ²⁰ Muogopheni Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na mumhumikire iye macheye, mkale aaminifu kpwakpwe na ichikala ni lazima muape, phahi apani kpwa dzinare bahi. ²¹ Mtogoleni Iye, mana Iye ndiye Mlungu wenu ambaye akakuhenderani mambo higa makulu na ga kutisha mrigoona na matso genu enye. ²² Akare enu ariphophiya Misiri, kala ni atu mirongo sabaa tu, ela sambu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akakuhendani mkale anji dza nyenyezi za mlunguni.”

11

Tambukirani makulu mrigohenderwa ni Mwenyezi Mlungu

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Menzani Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kuhenda gosi anagokulondani muhende. Gbwirani masharutige, shariyaze na amurize siku zosi. ² Tambukirani vivi rero vira Mwenyezi Mlungu arivyokutiyani adabu, arivyokuonyesani ukuluwe, nguvuze na uwezowe mkpwulu wa kuterya. Mana sikagomba na ana enu ambao taayaona wala kusikira gosi arigohenda Mwenyezi Mlungu, ela nagomba na mwimwi. ³ Tambukirani isharaze na vilinjevye arigohenda

hiko Misiri kpwa mfalume wa Misiri na tsiye yosi; ⁴ msiyale arigohendera jeshi ra Misiri, farasi aho na magari gao ga kuvwehwa ni farasi, vira arivyohosa jeshi hiro kpwenye Bahari Ya Shamu ririphokala rinakulungani, na vira Mwenyezi Mlungu arivyoangamiza jeshi hiro hadi hivi rero. ⁵ Piya tambukirani vira Mwenyezi Mlungu arivyokuhenderani hiko jangbwani hadi mchifika hipha, ⁶ na mambo arigohendera Dathani na Abiramu, ana a Eliabu, mwana wa Rubini, vira arizi irivyofwenuka matsoni pha atu osi a Iziraeli na kuamiza phamwenga na jamaa zao, mahema gao, nyama aho osi na atumishi aho osi ariokala moyo. ⁷ Mana matso genu gaona mahendo gosi makulu ambago Mwenyezi Mlungu wahenda.”

Baraka za tsi ya ahadi

⁸ Musa waenderera kuamba, “Kpwa hivyo lungani amuri zosi ninazokuamuruni siku hino ya rero, ili mphahe kuinjira na kumiliki tsi munayophiya, ⁹ mphahe kukala na maisha mare kpwenye tsi hiyo, tsi yenye rutuba, tsi ambayo Mwenyezi Mlungu walaga kuapha akare enu na chivyazi chao. ¹⁰ Tsi munayophiya kpwendamiliki siyo dza tsi ya Misiri mrikola, ambako mwaphanda mtsere na mchilondwa kumwagira madzi avi ni minda ya mboga. ¹¹ Ela tsi munayophiya kpwendamiliki ni tsi ya myango na madete, inayophaha mvula ya kutosha kula mlunguni; ¹² Piya ni tsi ambayo Mwenyezi

Mlungu, Mlungu wenu, anaijali. Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anailola na kuimanyirira siku zosi hangu mwandzo hadi mwisho wa mwaka.

¹³ “Phahi, mchilunga amuri zangu ninazokuphani rero, mchimmendza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kumuhumikira kpwa mioyo yenu yosi na kpwa roho zenu zosi, ¹⁴ iye andaipha tsi yenu mvula kpwa wakatiwe, mvula za mwaka na mvula za vuri namwi mundavuna nganu yenu, uchi wa zabibu zenu na mafuha genu. ¹⁵ Andahenda nyasi zimere ko weruni kpwa ajili ya mifugo yenu. Na mwimwi enye mundarya na kushiba. ¹⁶ Dzimanyirireni sedze mioyo yenu ikachengeka, halafu mkagaluka na kuabudu milungu yanjina. ¹⁷ Muchihenda hivyo Mwenyezi Mlungu andakutsukirirwani naye andafunga mlunguni ili kusikale na mvula, tsi iriche kulavya mavunoge, na mwi enye mufwe upesi kpwenye tsi nono ambayo Mwenyezi Mlungu anakuphani.

¹⁸ “Phahi higa maneno gangu gaikeni mwenu mioyoni na mwenu rohoni, chisha mugafunge mwenu mikononi na mwenu vilanguni, ili msi-gayale. ¹⁹ Fundzani ana enu maneno higa na mgabishe msagalapho mwenu madzumbani, munyendekapho, mulalapho na mulamukapho. ²⁰ Gaandikeni kpwenye mimo ya miryango yenu na maryango ga midzi yenu, ²¹ ili mwimwi na ana enu mphahе kuishi maisha mare kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu,

---

11:13 11:13 Alawi 26:3-5; Kumbukumbu 7:12-16; 28:1-14

11:18 11:18 Kumbukumbu 6:6-9

waapa kuapha akare enu siku zosi ambazo dunia indakalapho.

²² “Ichikala mundagbwira amuri zosi ambazo nakuphani, ambazo ni; kummendza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, kulunga njiraze zosi na kukala aaminifu kwakpwe, ²³ phahi Mwenyezi Mlungu andazola mataifa ganjina makulu genye mkpwotse kuriko mwimwi. Namwi mundaphaha tsi ariyoisagala. ²⁴ Chila phatu mindiphovyoga phandakala phenu. Tsi yenu indaandzira jangbwa ra uphande wa mwakani hadi kpwenye myango ya Lebanoni uphande wa vurini, na kula muho Yufurati uphande wa mlairo wa dzuwa hadi kpwenye Bahari Kulu uphande wa mtswerero wa dzuwa. ²⁵ Taphana mutu yeyesi ndiyeweza kukuturyani. Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andaahenda atu akuogopheni phophosi mindiphophiya kpwenye tsi iyo dza vira arivyokulagani.

²⁶ “Lolani, hino rero naika baraka na lana mbere zenu. ²⁷ Baraka napho mundalunga amuri za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ambazo ninakuphani hivi rero; ²⁸ na lana napho tamundalunga amuri za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu au kuricha njira ninazokuamuruni na kulunga milungu yanjina ambayo kala tamuimanya. ²⁹ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu ndiphokufisani kpwenye tsi munayophiya kpwendaimiliki, mundatangaza baraka kula mwango Gerizimu na lana kula mwango Ebali. ³⁰ (Myango hino i ng’ambo ya muho Joridani,

uphande wa mtswerero wa dzuwa wa njira kulu ya kuelekeya uphande wa mtswerero wa dzuwa wa tsi ya Akanani anaoishi Araba kulolana na Giligali kanda ya mihi yiihwayo mialoni, ya More.) ³¹ Vivi mu phephi muvuke muho Joridani muinjire kumiliki tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuphani. Phahi ndiphoimiliki na kusagala mumo, ³² hakikishani munalunga shariya zosi na malagizo ambago nakuphani rero.”

12

Phatu pha macheye pha ibada

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Hizi ndizo shariya na malagizo ambago ni mgalunge kpwa makini kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wa akare enu akakuphani muimiliki, siku zosi za maisha genu. ² Banangani kabisa myango mire, vidzango na kolo za mihi yenye makodza maitsi, yani mwatu mosi ambamo atu mndioazola kala achiabudu milungu yao. ³ Bomolani mwatu mwao mwa kulavira sadaka na kuvundza-vundza nguzo zao anazozibudu. Vitiyeni moho vyo vizuka vya mlungu wao aihwaye Ashera na mvundze-vundze vizuka vyao vya kutsongbwa, msisaze chochosi cha kuhenda vitambukirwe.

⁴ “Wala msimuabudu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu dza vyo aabuduvyo milungu yao. ⁵ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andatsambula phatu kahi ya mbari zosi ili aike dzinare

na ahende makaloge. Mwimwi ni muendze phatu hipho na mphiyе, ⁶ mkalavye sadaka zenu za kuochwa na sadaka za kutsindza, mafungu ga kumi ga mavuno genu na sadaka za mtsango malumu, sadaka zenu za hiyari na za kuusa hati, ana a mwandzo a ng'ombe na a mang'ondzi genu. ⁷ Mundarya mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu kuko na muhererwe phamwenga na atu a nyumba zenu kpwa sababu ya gosi mchigohenda na mikono yenu ambago Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu akagajaliya.

⁸ “Msihende dza vira hunavyohenda sambi, ambapho chila mutu anahenda kama oanavyo ni sawa; ⁹ kpwa sababu bado tamdzangbwefika phatu pha kuoya na kpwenye urisi ambao Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuphani. ¹⁰ Wakati mndiphovuka muho Joridani na kusagala kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakuphani muimiliki, na ndiphokurindani na maadui genu gosi ganagokuzungulukani na akuhendeni muoye na msagale salama, ¹¹ phahi mundaphirika vyosi ninavyokulagizani phatu pha ibada ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andaphatsambula. Yani mundaphirika sadaka zenu za kuochwa, sadaka za kutsindza, mafungu ga kumi ga mavuno genu, sadaka ya mtsango malumu na sadaka za kuusa hati. ¹² Hiko mundahererwa mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, mwimwi phamwenga na ana enu a chilume na a chichetu, ahendadzi-kazi enu alume kpwa achetu na Alawi anaoshi kpwenye

midzi yenu kpwa sababu taana seemu wala urisi kahi zenu. ¹³ Hakikishani tamundalavya sadaka zenu za kuochwa phatu phophosi munaphoona sawa; ¹⁴ ela phatu ambapho Mwenyezi Mlungu akaphatsambula pha mbari mwengayapho kahi ya mbari zenu, hipho ndipho phatu mndipholavira sadaka zenu za kuochwa na mndiphohendera mambo ganjina gosi ambago nkakuamuruni muhende.

¹⁵ “Ela munaweza kutsindza na kurya nyama enu kpwenye midzi yenu kama mmendza-vyo, sawa-sawa na mndivyojaliwa ni Mwenyezi Mlungu. Atu osi, akale swafi au najisi anaweza kurya, dza vira munavyorya nyama ya chiphala au ya kulungu. ¹⁶ Ela msirye milatso ya nyama hinyo; imwageni photsi dza madzi. ¹⁷ Msirye vitu hivi mwenu midzini: mafungu ga kumi ga mtsere wenu, uchi wa zabibu zenu na mafuha genu, au ana a mwandzo a ng’ombe zenu na mang’ondzi genu, au sadaka zenu za kuusa hati, za hiyari na sadaka ya mtsango malumu. ¹⁸ Ela mundaviryra mbere za Mwenyezi Mlungu, phatu ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andaphatsambula. Mundaviryra mwimwi phamwenga na ana enu a chilume na a chichetu, atumishi enu na ahendadzi-kazi enu na Alawi anaoishi kpwenye midzi yenu. Namwi munda-hererwa mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu kpwa gosi mndigohenda. ¹⁹ Manyirirani msiyale Alawi muda wosi ndiosagala kpwenye tsi yenu.”

²⁰ Musa waenderera kuamba, “Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu ndiphopanula tsi yenu, kama arivyolaga namwi muambe, ‘Ndarya nyama’ kpwa sababu munakpwiru, ndipho munaweza kurya nyama chiasi mlondacho. ²¹ Napho phatu pha ibada ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, waphatsambula, pha kure sana namwi, phahi munaweza kutsindza ng’ombe au mang’ondzi ambago Mwenyezi Mlungu akakujaliyani, kama nrivyokuamuruni na munaweza kurya chiasi chochosi mlondacho kpwenye midzi yenu. ²² Mutu yeyesi anaweza kurya, akale swafi au najisi. Mundairya nyama iyo dza munavyorya chiphala au kulungu. ²³ Ela dzimanyirireni msedze mkarya milatso, mana milatso ni uhai. Kpwa hivyo, msirye uhai phamwenga na nyama. ²⁴ Msirye milatso hiyo, ela inwageni photsi dza madzi. ²⁵ Msirye milatso, ili mambo gakuphihireni sawa mwimwi na ana enu. Mana mundakala mkahenda sawa mbere za Mwenyezi Mlungu. ²⁶ Vitu vitakatifu ndivyolavya na sadaka zenu za kuusa hati, mundavihala na kuviphirika phatu ambapho Mwenyezi Mlungu andaphatsambula. ²⁷ Sadaka za kuochwa, nyama na milatso, ni muilavye phatu pha kulavira sadaka pha Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. Mnaruusiwa kurya nyama ela milatso ya nyama mundaimwaga phatu pha kulavira sadaka pha Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. ²⁸ Hakikishani munagbwira maneno higa nnagokuamuruni, kusudi mphahe kuongokerwa mwimwi phamwenga na

chivyazi chenu chedzacho hata kare na kare, mana mundakala munahenda manono na ga sawa mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

Onyo kuhusu kuabudu vizuka

²⁹ “Wakati Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andaangamiza mataifa higa mbere zenu, na wakati mndiphogazola na kusagala kpwenye tsi yao, ³⁰ manyirirani sedze mkadzihega kpwa kuuza-uzi kuhusu milungu yao na kuamba, ‘Mataifa higa gaabudu viphi milungu yao ili naswi huabudu dza vivyo?’ ³¹ Msimuabudu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu dza aho anavyoabudu milungu yao, kpwa mana chila dzambo ra kutsukiza ambaro Mwenyezi Mlungu warizira, nyo arihendera milungu yao, aho aocha hadi ana aho alume na achetu, ili kuilavira sadaka milungu yao.

³² “Hakikishani munahenda chila chitu ambacho nkaamuru; msienjereze chitu wala msiphunguze chitu.”

13

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Kuchizembuka nabii au mtabiri wa kuhumira ndoso kahi yenu na kuapha ishara au ajabu fulani, ² halafu neno, ishara au vilinje achivyokuambirani gahendeke na aambe, ‘Hulungeni milungu yanjina huihumikire,’ milungu ambayo tamdzangbweimanya, ³ msiphundze maneno ga nabii hiye wala

mtabiri hiye wa kuumira ndoso, kpwa mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anamuhumira kukujezani kusudi amanye napho munammenda Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, na mioyo yenu yosi na roho zenu zosi. ⁴ Lungani Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na mumuogophe, gbwirani amurize na musikire sautiye. Muhumikireni na mumgbwire ngingingi. ⁵ Ela nabii hiye au mtabiri wa kuumira ndoso ni aolagbwe, kpwa sababu andakala akakufundzani uasi mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, yekutuluzani kula tsi ya Misiri na kukukombolani kula utumwani. Nabii au mutu hiye wa ndoso analonda kukuhendani mriche njira ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, wakuamuruni muilunge. Hivi ndivyo ndivyosisa uyi kahi yenu.

⁶ “Ichikala nduguyo ndani mwenga, au mwanao mlume, au mchetu, au mcheo unayemmenda sana au msenao ummendezaye, andakushawishi kpwa siri aambe, ‘Huphiye hukaabudu milungu yanjina,’ ambayo uwe wala akareo tamuimanya, ⁷ milungu ya atu anaosagala phephi namwi au anaosagala kure namwi, kula pembe mwenga ya dunia hadi pembe yanjina; ⁸ usikubali wala kumphunda, usimuonere mbazi wala kumfwitsa; ⁹ ela ni mumuolage kpwa kumpiga mawe. Uwe ni ukale wa kpwandza wakati wa kumuolaga halafu anjina osi alungizire. ¹⁰ Mpigeni mawe hadi afwe, kpwa sababu akajeza kukuvweha kure na Mwenyezi Mlungu, Mlunguo, ambaye wakutuluzani utumwani hiko tsi ya Misiri. ¹¹ Ndipho

Aiziraeli osi andasikira na kuogopha, nao taandahenda uyi dza hinyo kahi yenu.

¹² “Mndiphosikira kpwenye mudzi mmwengawapho wa midzi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anakuphani msagale, ¹³ kukala atu fulani ayi kahi yenu, akaachenga atu a mudzi kpwa kuamba, ‘Huphiyeni hukaabudu milungu yanjina,’ milungu ambayo tamuimanya; ¹⁴ phahi mundauza-uza na kuhenda uchunguzi na kuendza kpwa makini. Napho ni kpweli kukala dzambo ra kutsukiza dza hiri rikahendeka kahi yenu, ¹⁵ atu a mudzi hinyo ni muaolage kpwa mufyu. Mudzi hinyo ni muangamize tsetsetse phamwenga na atu na ng’ombe zosi. ¹⁶ Kusanyani vitu vyosi mvirehe kpwenye muhala wa nyo mudzi chisha muoche nyo mudzi na chila chitu dza sadaka ya kuochwa kpwa ajili ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. Mudzi hinyo undakala gandzo hata kare na kare nao taundadzengbwa tsona. ¹⁷ Msihale chitu ambacho chikalaviwa chiochwe, kusudi Mwenyezi Mlungu ariche tsukizize mbii. Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakuonyesani rehemana na kukuonerani mbazi na akuhendeni mkale anji sana dza arivyolaga akare enu. ¹⁸ Mwenyezi Mlungu andahenda higa ichikala mundagbwira amurize zosi ambazo nakuphani vivi rero na kuhenda garigo sawa phakpwe matsoni.”

14

Mila za kuomboleza

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Mwimwi mu ana a Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu; msidzitsodze wala kunyola chiphala lihosini kpwa ajili ya mutu achiyefwa. ² Mwimwi mu atakatifu a Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. Mwenyezi Mlungu akakutsambulani mwimwi mkale hazinaye ya samani kahi ya atu osi, kosi duniani.

Nyama swafi na najisi
(Alawi 11:1–47)

³ “Msirye nyama ambao ni tsukizo kpwa Mlungu. ⁴ Nyama ambao munaweza kurya ni hano: ng’ombe, ng’ondzi, mbuzi, ⁵ kulungu, chiphala, kongoni, mbuzi a tsakani, chiphala chereru, chidzisa na pofu; ⁶ na chila nyama ambaye makpwatsage gaganyika seemu mbiri na anatserura. ⁷ Ela kahi ya nyama atserurao, au ario na makpwatsa ga kuganyika seemu mbiri, msirye ngamia, tsungula na kpwang’a, dzagbwe anatserura ela makpwatsa gao tagaganyikire seemu mbiri; hinyo ni najisi kpwenu. ⁸ Msirye nguluwe, mana dzagbwe ana makpwatsa gari-goganyika seemu mbiri ela katserrura; hiye ni najisi kpwenu. Msirye nyama zao wala msigute nyufu zao.

⁹ “Munaweza kurya nyama osi a madzini enye mapezi na mamba. ¹⁰ Ela chiumbe chochosi cha madzini ambacho tachina mapezi wala mamba msirye, hicho ni najisi kpwenu.

¹¹ “Munaweza kurya nyama osi a mapha ario swafi. ¹² Ela msirye nyama hinya a mapha: kozi, furukombe, pungu, ¹³ mweko, aina zosi za nderi, ¹⁴ aina zosi za kunguru, ¹⁵ mbuni, bweka, dudumizi, aina zosi za chiphanga, ¹⁶ aina zosi za vimburu, ¹⁷ aina zosi za manjera, ¹⁸ korongo, koikoi, hudihudi na chila aina ya nundu. ¹⁹ Adudu osi enye mapha anyendekao kpwa magulu mane, hinyo ni najisi kpwenu. ²⁰ Munaweza kurya adudu osi enye mapha ario swafi. ²¹ Kpwa sababu mwimwi mu atakatifu a Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, msirye nyama yeyesi chiyefwa mwenye. Ela munaweza kumupha mjeni asagalaye kpwenye midzi yenu arye au munaweza kunguzira mutu wa taifa ranjina. Mana mwimwi mu atu atakatifu kpwa Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

“Msijite mwana mbuzi kuhumira maziya ga nine.

Shariya kuhusu fungu ra kumi

²² “Tengani mafungu ga kumi ga mavuno gosi ga minda yenu chila mwaka. ²³ Halafu mphiyephathu ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu akaphatsambula phakale makaloge, na hipho mbereze mundarya mafungu ga kumi ga mitsere yenu, ga uchi wa zabibu zenu, ga mafuha, ga ana a mwandzo a ng’ombe na a mang’ondzi genu. Muhende hivi kusudi mdzifundze kumuogopa Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu chila wakati. ²⁴ Ichikala pho

phatu pha ibada ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akaphatsambula ni kure sana namwi tamuweza kutsukula mafungu ga kumi ga mavuno genu ambago Mwenyezi Mlungu akakujaliyani kuphaha, phahi, mundahenda hivi: ²⁵ Mundaguza mavuno genu na kuphirika pesa hizo hadi phatu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ariphotsambula. ²⁶ Mundahumira hizo pesa kugula chochosi mndichomendza ikale ni ng'ombe, ng'ondzi, uchi wa zabibu au uchi mufu. Mundavirya na kuhererwa hipho mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, phamwenga na jamaa zenu.

²⁷ “Msiyale Alawi anaoishi kahi yenu; aho taana fungu wala urisi wao kahi yenu. ²⁸ Chila mwisho wa mwaka wa hahu lavyani mafungu ga kumi ga mavuno genu gosi na kugaika akiba kpwenye midzi yenu. ²⁹ Iyo indakala kpwa ajili ya Alawi, (kpwa sababu taana fungu wala urisi kahi yenu) ajeni, anachiya na magungu ambao anaishi kpwenye midzi yenu, ili edze arye na kushiba. Hendani hivi ili Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ajaliye kazi zenu zosi muhendazo na mikono yenu.”

15

Mwaka wa kuoya (Alawi 25:1-7)

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Chila mwisho wa mwaka wa sabaa mundaaswamehe osi ario na madeni genu. ² Hivi ndivyo ndivyohenda: chila mmwenga yemuaphasa Muiziraeli

myawe, naamswamehe ro deni, wala asimuisse tsona kpwa sababu Mwenyezi Mlungu mwenye akatangaza madeni gaswamehewe. ³ Munaweza kuaisa ajeni, ela madeni gosi ga Aiziraeli ayawenu mundagaswamehe.

⁴ “Taphana hata mmwenga ndiyekala mchiya kahi yenu mana kpwenye yo tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anakuphani ikale yenu andakujaliyani sana, ⁵ napho mundamphundza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, kpwa kugbwira amurize nnazokuphani hivi rero. ⁶ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakujaliyani dza vira arivyokulagani. Namwi mundagaaphasa mataifa manji, ela mwimwi tamundaaphaswa. Viratu vira mundatawala mataifa manji, ela mataifa higo tagandakutawalani.

⁷ “Ichikala phandakala na mchiya kahi ya jamaazo, kpwenye mudzi mmwengawapho wa midzi iriyo kahi ya tsi muhewayo ni Mwenyezi Mlungu, msikale afu au achoyo kpwakpwe. ⁸ Badalaye, mvugule mikono yenu na kumkopesha kpwa mendzwa chiasi cha kutosha mahitajige. ⁹ Dzimanyirireni sedze mkaaza mambo mai mwenu mioyoni, mukaamba, ‘Mwaka wa sabaa, mwaka wa kuswamehe adeni u phephi,’ na mkakosa kumlolato ndugu yenu mchiya na mkarema kumkopesha. Muchihenda hivyo, iye anaweza kumririra Mwenyezi Mlungu kpwa sababu yenu na iyo indakala dambi kpwenu. ¹⁰ Apheni achiya moyo kutsuka bila kunning’unika, mana kpwa ajili ya hiro, Mwenyezi

Mlungu, Mlungu wenu, andajaliya kazi zenu zosi. ¹¹ Achiya taandaricha kukalapho kpwenye tsi; kpwa hivyo nakuamuruni, msikundzire mikono ndugu zenu ariotsowekpwa na achiya.

*Atumwa a Chieburania
anarichirwa huru
(Kutsama 21:1–11)*

¹² “Mueburania myao achidziguza kpwako, akale ni mlume au mchetu, andakuhumikira kpwa miaka sita, ela mwaka wa sabaa, undamricha huru. ¹³ Nawe undiphomricha huru, usimriche aphiye mikono mihuphu. ¹⁴ Muphe chira urichonacho moyo kutsuka kama Mwenyezi Mlungu achivyokujaliya, yani mavunogo, mifugoyo au uchio wa zabibu. ¹⁵ Tambukirani kukala mwimwi kala mu atumwa hiko Misiri na Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, achikukombolani, ndiyo mana rero nakuamuruni hivyo. ¹⁶ Ela ye mtumwa achiamba, ‘Sindauka pha phako,’ kpwa kukala anakumendza uwe na jamaayo na anasagala vinono pho phako, ¹⁷ phahi, undahala mwityo umuombole sikiro hadi nyo mwityo ugutane na mbao ya mryango naye andakala mtumwao maishage gosi. Mjakazio naye undamuhenda dza vivyo. ¹⁸ Usione ugumu kurichira huru mtumwao, mana, akakuhumikira kpwa muda wa miaka sita kpwa nusu ya mshahara wa mtumishi wa kuriphwa. Henda hivyo naye Mwenyezi Mlungu, Mlunguo, andakujaliya kpwa chila uhendaro.

*Sadaka ya ana a mwandzo
a ng'ombe na a mang'ondzi*

¹⁹ “Tenga kpwa ajili ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu, ana osi a mwandzo alume a mifugoyo yani a ng'ombe na a mang'ondzi. Usiahendese ng'ombe hinyo kazi na mang'ondzi higo usiakate nyoya. ²⁰ Chila mwaka, uwe na atu a nyumbayo mundarya nyama hinyo mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, phatu Mwenyezi Mlungu ndiphotsambula. ²¹ Ela nyama hiye achikala na chirema, akale ni chiwete au chipofu, au ana chirema chanjina chochosi, usimulavye kukala sadaka kpwa Mwenyezi Mlungu, Mlungu. ²² Murye nyama iye kpwako mudzini. Atu osi ario swafi na ario najisi anaweza kumurya dza vira anavyorya chiphala au kulungu. ²³ Ela usiryeye milatsoye, imwage photsi dza madzi.”

16

Sikukuu ya Pasaka

(Kutsama 23:14-17; 34:18-24; Alawi 23:4-8; Kutsama 12:1-20)

¹ Musa waenderera kuaambira Aiziraeli, “Sherekeyani Pasaka ili kuishimu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu mwezi wa Abibu.* Mana katika mwezi hinyo, Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu wakutuluzani Misiri wakati wa usiku.

15:19 15:19 Kutsama 13:12   **15:23** 15:23 Mwandzo 9:4; Alawi 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Kumbukumbu 12:16-23   **16:1** 16:1 Kutsama 12:1-20; Alawi 23:5-8; Isabu 28:16-25   * **16:1** 16:1 Mwezi wa Abibu ni mwezi wa Chieburania ambao unagbwa sawa na mwezi wa hahu au wa ne kahi za kalenda zehu za siku hizi.

² Lavyani sadaka ya Pasaka kula mifugo yenu ya mang'ondzi au ng'ombe phatu pha ibada ambapho Mwenyezi Mlungu andaphatsambula. ³ Msirye sadaka iyo na mikahe iriyotiywa hamira. Ryani mikahe isiyotiywa hamira kpwa muda wa siku sabaa ambayo ni ishara ya mateso, kpwa sababu mwahenda wangbwi kutuluka Misiri. Kpwa hivyo, hendani hivi ili mtambukire hira siku mriphotuluka Misiri muda wosi ndioishi. ⁴ Kpwa muda wa siku sabaa kusionekane hamira kpwenye tsi yenu yosi, na nyama ya ye nyama yetsindzwa dziloni ra siku ya kpwandza isisale hadi ligundzu. ⁵ Msilavye sadaka ya Pasaka kpwenye mudzi wowosi ambao Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakuphani; ⁶ ela ni muilavye phatu pha ibada ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andaphatsambula. Mlavireni sadaka ya Pasaka wakati wa dziloni, dzuwa rinaphotswa, wakati dza hura mriphotuluka Misiri. ⁷ Jitani yo nyama na muiye phatu hipho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu ndiphotsambula. Ligundzure mundagaluka na kuuya kpwenye mahema genu. ⁸ Kpwa muda wa siku sita mundarya mikahe isiyotiywa hamira. Siku ya sabaa ni muhende mkpwutano mkpwulu wa kuabudu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na msihende kazi za kawaida siku hiyo.

Sikukuu ya mavuno

(Kutsama 34:22)

⁹ "Olangani majuma sabaa; kuandzira wakati

munaphoandza kuvuna mtsere. ¹⁰ Halafu sherekeyani Sikukuu ya mavuno ili kuishimu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, kpwa kulavya sadaka ya hiyari chiasi kulengana na vira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anavyokujaliyani. ¹¹ Mundahererwa mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, mwimwi phamwenga na ana enu a chilume na a chichetu, atumishi enu, Alawi, ajeni, anachiya na magungu ambao anasagala phamwenga namwi. Hendani higa phatu ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiphotsambula. ¹² Tambukirani kukala mwakala atumwa hiko Misiri kpwa hivyo lungani masharuti higa kpwa makini.

Sikukuu ya vibanda

(Alawi 23:33-43; Isabu 29:12-39)

¹³ “Bada ya kuwaga mtsere wenu wosi na kuminya zabibu zenu, sherekeyani Sikukuu ya Vibanda kpwa muda wa siku sabaa. ¹⁴ Mundasherekeya kpwa kuhererwa, mwimwi na ana enu a chilume na a chichetu, atumwa enu, Alawi, ajeni, anachiya na magungu ambao anaishi kpwenye midzi yenu. ¹⁵ Sherekeyani kpwa siku sabaa ili mumuishimu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, phatu ambapho iye andatsambula. Kpwa sababu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andajaliya mavuno genu gosi na gosi muhendago, namwi hakika mundahererwa.

¹⁶ “Alume osi a taifa renu andakpwedza mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, kano tahu chila mwaka, phatu ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andatsambula. Wakati

wa sikukuu ya mikahe isiyotiywa hamira, sikukuu ya mavuno na wakati wa Sikukuu ya Vibanda. Mutu asedze mbere za Mwenyezi Mlungu mikono mihuphu. ¹⁷ Chila mutu andalavya chiasi anachoweza kulengana na vira ambavyo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akakujaliyani.

Malagizo kuhusu kuamula kpwa haki

¹⁸ “Tsambulani Aamuli na akulu kula mbari zenu zosi. Hinya mundaika kwenye midzi yenu ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakuphani nao andaamula atu na haki.

¹⁹ Amulani na haki, msikale na upendeleo, wala msikubali kuphokera hongo, kpwa kukala hongo rinahenda atu enye ikima akale vipofu na kugaluzwa kwenye enye haki kukala handzo.

²⁰ Lungani haki tu, kusudi mphahe kusagala na kurisi tsi munayohewa ni Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

²¹ “Ndiphomdzengera Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, phatu pha kulavira sadaka, msichite nguzo ya Ashera, mlungu wa handzo, phephi na phapho. ²² Wala msiimise nguzo ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anaizira.”

17

¹ Musa achienderera kugomba achiamba, “Msilavye sadaka kpwa Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ng’ombe au ng’ondzi mwenye

chirema au uyi wowosi; hiro ni dzambo ra kutsukiza kpwa Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

² “Napho mkasikira kukala kuna mmwengawapho wa midzi yenu ambao mwahewa ni Mwenyezi Mlungu, phana mutu anayehenda mai mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kuvundza chilaganeche ³ naye akaphiya na kuhumikira milungu yanjina na kuiabudu, achiabudu dzuwa, mwezi au vitu vyanjina vya mlunguni ambavyo nakahaza visiabudiwe, ⁴ mundachunguza vinono na napho ni kpweli kukala dzambo hiro ra kutsukiza rikahendwa mo Iziraeli, ⁵ phahi, mumphirike mutu hiye kondze ya midzi na kumpiga mawe hadi afwe. ⁶ Hata hivyo, andaolagbwa tu ichikala phana ushaidi wa atu airi au ahahu. Asiolagbwe ichikala phana ushaidi wa mutu mmwenga bahi. ⁷ Hara mashaidi ndio ndioandza kumpiga mawe mwandzo, halafu anjina nao ampige mawe. Ndivyo mndivyosisa uyi kahi yenu. ⁸ Inawezekana kukazuka malau magumu ndani ya midzi yenu, dza vira kesi ya kuolaga, kesi ya kuganya mali na kesi za atu achiolumizana. Phahi, mundauka na kuphiya phatu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu ariphotsambula, ⁹ na hiko mundaphiya kpwa Alawi ambao ni alavyadzi-sadaka na mualimu ambaye a kazini wakati hinyo, namwi mundaasemurira shida zenu kpwao nao andakutangazirani uamuli wao. ¹⁰ Halafu munda-henda dza vira ndivyoatangazira phara phatu

---

17:3 17:3 Kutsama 22:20   **17:6** 17:6 Isabu 35:30; Kumbukumbu 19:15; Mathayo 18:16; 2 Akorintho 13:1; 1 Timothi 5:19; Aeburania 10:28   **17:7** 17:7 1 Akorintho 5:13

Mwenyezi Mlungu ndiphotsambula. Mundakala makini kuhenda gosi dza vira ndivyoalagiza. ¹¹ Mundalondwa kuhenda kulengana na malagizo ndigoapha na uamuli ndiolavya kpwenu. Musiriche kuhenda chira arichokuambirani, mkalunga genu. ¹² Naye mutu ndiyehenda kpwa ngulu bila kugbwira ga mlavyadzi-sadaka yeikpwa hipho kpwa ajili ya kumuhumikira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, au muamuli, mutu hiye andaolagbwa. Ndivyo mndivyosisa uyi kahi yenu mwi Aiziraeli. ¹³ Atu osi andasikira na kuogopha asihende tsona chitu kpwa ngulu.

Malagizo kuhusu mfalume

¹⁴ “Bada ya kuinjira kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuphani, mchiirisi na kusagala himo namwi mchiamba kukala mundaika mfalume dzulu yenu, dza vira mataifa ganjina gosi ganagoazunguluka, ¹⁵ munaweza kumuika mfalume dzulu yenu mutu ambaye Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andamtsambula. Mundamuika mmwenga wa ndugu zenu kukala mfalume dzulu yenu. Msimuhende mjeni asiyekala ndugu yenu kukala mfalume wenu. ¹⁶ Hata hivyo, asikale na farasi anji kpwa ajiliye mwenye, wala asi-auyize atu Misiri kpwa kudzipha farasi zaidi, kpwa sababu Mwenyezi Mlungu akaaonya ‘Tamundauya tsona kpwa njira hira.’ ¹⁷ Mfalume ni asilóle achetu anji sedze moyowe ukaphiya

---

17:14 17:14 1 Samuéli 8:5   **17:16** 17:16 1 Afalume 10:28; 2 Nyakati 1:16; 9:28   **17:17** 17:17 1 Afalume 11:1-8; 1 Afalume 10:14-22-27; 2 Nyakati 1:15; 9:27

kure na Mwenyezi Mlungu, wala asidzirundikire feza na zahabu kpwa unji sana. ¹⁸ Mutu ndiphokala mfalume ni akale na nakalaye ya shariya ndiyoandikirwa mbere za Alawi ambao ni alavyadzi-sadaka. ¹⁹ Nakala iyo ni akale nayo siku zosi na kuisoma maishage gosi, kusudi aphahe kudzifundza kumuogopha Mwenyezi Mlungu, Mlunguwe, kpwa kulunga na kutimiza maneno gosi ga shariya hino na masharuti higa. ²⁰ Achihenda hivyo kandadziona kukala wa mana kuriko nduguze, wala kuyiika kanda shariya hino kpwa namuna yoyosi. Chihivyo iye na chivyaziche andadumu kpwenye utawala ko Iziraeli.”

18

Mtalo wa Alawi na alavyadzi-sadaka

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Alawi ambao ni alavyadzi-sadaka, yani mbari yosi ya Lawi, asikale na seemu wala urisi phamwenga na mbari zanjina za Iziraeli. Aho andarya seemu ya sadaka za kuochwa zilaviwazo kpwa Mwenyezi Mlungu, mana zizo ndizo mtalo wao. ² Wala asikale na urisi kahi ya ndugu zao, Mwenyezi Mlungu ndiye urisi wao dza arivyolaga.

³ “Na huno undakala mtalo wa alavyadzi-sadaka kula kpwa atu anaolavya sadaka, ikale ni ng’ombe au ng’ondzi: mkpwono, ndzeya na ifu. ⁴ Piya mundaapha seemu ya mwandzo ya mavuno genu ga mtsere, uchi wenu wa

zabibu, mafuha genu na nyoya za mwandzo za mang'ondzi genu. ⁵ Mana kahi ya mbari zenu zosi Mwenyezi Mlungu akatsambula mbari ya Alawi na chivyazi chao amuhumikire kpwa ajili ya dzinare hata kare na kare.

⁶ “Napho Mlawi yeyesi asagalaye mudzi mmwengawapho wa midzi ya Iziraeli, aka-mendza kpwedza phatu Mwenyezi Mlungu ariphotsambula, ⁷ phahi anaweza kuhumika kpwa Dzina ra Mwenyezi Mlungu, Mlunguwe, dza hinyo Alawi anjina anaohumika mbere za Mwenyezi Mlungu. ⁸ Osi andaphaha mtalo wa kurya, mbali na mapato aphahago kpwa kuguza mali za jamaa zao.

Onyo kuhusu mambo ga kutsukiza

⁹ “Ndiphofika tsi iyo ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuphani, msilunge mila za kutsukiza za mataifa ga hiko. ¹⁰ Kusikale mutu yeyesi kahi yenu ndiyeocha mwanawe mlume au mchetu dza sadaka, wala anayepiga mburuga, wala mutu wa kusoma nyenyezi wala mutu wa kutafusiri ndoso wala mtsai, ¹¹ mutu wa kupiga bako, wala mutu wa kupiga mlamulo, wala mwenye kulonda shauri kpwa mizuka na pepho au mutu wa kuvoya mikoma. ¹² Mana yeyesi anayehenda mambo higa anamtsukiza Mwenyezi Mlungu. Na Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andazola mataifa mbere zenu kpwa sababu ya mambo higa ga kutsukiza. ¹³ Ni mkale bila lawama mbere za Mwenyezi

Mlungu, Mlungu wenu. ¹⁴ Kpwa mana mataifa higa ambago myagazola kula kpwenye tsi zao ganalunga ushauri wa apigi a mburuga na asomi a nyenyezi, ela Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu kakuruhusuni mwimwi kuhenda hivyo.

Ahadi ya kuhewa nabii

¹⁵ “Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andaunula nabii dza mimi kula kahi yenu, Muiziraeli myawenu namwi ni mumusikize.

¹⁶ Hicho ndicho mrichomvoya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, hiko mwango Horebu, siku hira mriphokusanyika na kuamba, ‘Tahulonda kusikira tsona sauti ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, wala kuona tsona moho huno mkpwulu, sedze hukafwa!’ ¹⁷ Naye Mwenyezi Mlungu achiniamba, ‘Achigogomba ni sawa. ¹⁸ Ndazula nabii dza uwe kahi za ndugu zao enye. Nami ndaika maneno gangu mwakpwe mromoni naye andaambira gosi ndigomuamuru. ¹⁹ Yeyesi ambaye kandasikira maneno ndigogomba nabii hiye kpwa dzina rangu, ndamtiya adabu mimi mwenye. ²⁰ Ela nabii yeyesi ndiyegomba kpwa dzina ra milungu yanjina, au kugomba neno kpwa dzina rangu wakati mimi sikamuambira agombe, nabii hiye andafwa.’

²¹ “Menzerepho mundadziuza, ‘Hundawezadze kumanya neno ambaro Mwenyezi Mlungu kagombere?’ ²² Napho nabii akagomba chitu na akaamba ni kpwa dzina ra Mwenyezi Mlungu, ela chitu hicho chisihendeke,

manyani Mwenyezi Mlungu kagombere. Nabii hiye akadzitungira gakpwe kpwa hivyo msimuogophe.”

19

*Malagizo kuhusu midzi
ya kuchimbirira*

(Isabu 35:9–34; Joshuwa 20:1–9)

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Wakati Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiphoangamiza mataifa ganjina ambago tsi zao andakuphani mwimwi, na ndiphoazola na msagale kpwenye midzi yao na nyumba zao, ² dzitengereni midzi mihahu kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andakuphani muimiliki. ³ Tsi iyo ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anakuphani ikale yenu, iganyeni seemu tahu. Chila seemu indakala na mudzi mmwenga, namwi mundatengeza njira za kuelekeya midzi hiyo, ili yeyesi ndiyeolaga mutu bila kumanya achimbirire.

⁴ “Ichikala mutu akaolaga myawe bila ya kumanya mutu ambaye kana dzana naye, anaweza kuchimbirira kpwenye mudzi mmwengawapho ili ativye maishage. ⁵ Kpwa mfwano mutu aphiye na myawe tsakani kpendakata kuni. Wakati anakata muhi, mbadzo itsomoke kula kpwenye mphiniwe na imuolage yuya wanjina, mutu hiye anaweza kuchimbirira kpwenye mudzi mmwengawapho ili kutivya maishage.

⁶ Napho mudzi wa kuchimbirira ni mmwenga bahi unaweza ukakala kure kpwa muolagadzi. Hipho hiye mwenye kuriphiza chisasi, kpwa tsukizi nyinji anaweza kumzoresa muolagadzi, akamgbwira na kumuolaga. Hiye muolagadzi andakala akaonerwa mana kala kana uadui na ye mutu achiyefwa. ⁷ Ndiyo mana nakuamuruni mtenge midzi mihahu.

⁸ “Tsona napho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andapanula miphaka ya tsi yenu, dza arivyoapira akare enu na achikuphani tsi yosi ambayo walaga kuapha akare enu; ⁹ Gaga andagahenda, ichikala mundagbwira amuri hizi zosi ninazokuphani hivi rero, yani kum-mendza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kuhenda vyo alondavyo iye wakati wosi. Mwenyezi Mlungu achihenda vivyo, mundaen-jereza midzi yanjina mihahu ya kuchimbirira. ¹⁰ Mundahenda hivyo sedze mukaolaga mutu asiyekala na kosa kpwenye tsi yenu ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakuphani ikale yenu, ili msikale na kosa ra kuolaga mutu asiye na kosa.

¹¹ “Ela mutu achimmena myawe halafu achidziya-ya, achimshambuliya achimlumiza hadi achimuolaga, chisha achimbirire mudzi mmwenga wa midzi hiyo, ¹² hipho atumia a mudzi hinyo andahuma atu amtuluze hiko na kumlavya kpwa mwenye kuriphiza chisasi cha umwagadzi milatso, aolagbwe. ¹³ Msimuonere mbazi, ela mundasisa uyi wa kuolaga mutu asiyekala na kosa ko Iziraeli, kusudi mphahе kusagala kpwa amani.

Malagizo kuhusu miphaka

¹⁴ “Msisengeze miphaka ya majirani genu, ambayo yaikpwa hipho kare kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anakuphani muimiliki.

Malagizo kuhusu mashaidi a handzo

¹⁵ “Ushuhuda wa mutu mmwenga tautosha kuamula mutu kpwa kosa rorosi au kpwa uyi wa kosa rorosi achirohenda. Ni ushuhuda wa atu airi au ahahu tu ndio ndioaminiwa. ¹⁶ Ichikala shaidi wa handzo akazuka kumshitaki mutu yeyesi kuhusu kosa fulani, ¹⁷ phahi hinyo osi airi anaohaha andaphiya mbere za Mwenyezi Mlungu, mbere za alavyadzi-sadaka na aamuli ariokazini wakati hinyo. ¹⁸ Aamuli andachunguza kpwa makini maneno higo na ichikala shaidi ni wa handzo na malauge sigo ga kpweli, ¹⁹ phahi, mundamuhendera sawa na vira arivyokusudiya kumuhendera myawe. Chihivyo mundasisa uyi kahi yenu. ²⁰ Na atu anjina andasikira na kuogopha, na uyi dza hinyo taundahendeka tsona kahi yenu. ²¹ Msiaonere mbazi atu a aina hiyo. Mutu achiolaga myawe, iye naye ni aolagbwe. Achimdunga myawe dzitso, iye naye ni adungbwe dzitso. Achimng’ola myawe dzino, iye naye ni ang’olwe dzino. Achikata myawe mkpwono, iye naye ni akatwe mkpwono. Achikata myawe chigulu, iye naye ni akatwe chigulu.”

19:14 19:14 Kumbukumbu 27:17   **19:15** 19:15 Isabu 35:30; Kumbukumbu 17:6; Mathayo 18:16; Johana 8:17; 2 Akorintho 13:1; 1 Timothi 5:19; Aeburania 10:28   **19:21** 19:21 Kutsama 21:23–25; Alawi 24:19–20; Mathayo 5:38

20

Malagizo kuhusu kuphiya vihani

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Ndiphophiya vihani kpwendapigana na maadui genu, na muone farasi, magari ga kuvwehwa ni farasi na jeshi kulu zaidi kuriko renu msiaogophe. Mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, yekutuluzani Misiri a phamwenga namwi.

² Kabila ya kuandza viha, mlavyadzi-sadaka ni edze mbere agombe na ro jeshi aambe,

³ ‘Phundzani mwi atu a Iziraeli! Rero munaphiya mkapigane na maadui genu. Msifwe moyo wala msiogophe, msikakame wala msimakizwe

ni higo maadui. ⁴ Mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiye aphiyaye phamwenga namwi kpwendapigana na maadui genu kpwa ajili yenu na kukuphani ushindi.’

⁵ “Halafu maofisaa gandauza ro jeshi aambe, ‘Dze, phana mutu yeyesi phano yedzenga nyumba nyiphya na kadzangbweyiika mbere za Mlungu? Naauye kpwakpwe, ili asifwerere vihani na mutu wanjina achasagala mumo. ⁶ Dze,

phana yeyesi phano yephanda mizabibu ela kadzangbwerya matundage? Mutu iye naauye kpwakpwe sedze achafwerera vihani na mutu wanjina akarya matundage. ⁷ Dze, phana mlume yeyesi phano yechumbiya na a phephi na kulóla? Naauye kpwakpwe sedze achafwerera

vihani na mlume wanjina akalóla mchumbawe.’

⁸ Na nyo maofisaa gandauza tsona gaambe, ‘Dze, phana mutu ariyemuoga na achiyevundzika moyo? Iye naauye kpwakpwe sedze akatiya ayae

wuoga, akakala aoga dza iye.’ ⁹ Nyo maofisaa achimala kugomba na ro jeshi, andatsambula akulu a jeshi.

¹⁰ “Mchifika phephi na mudzi ili kuushambuliya, mwandzo apheni enyezie masharuti ga amani. ¹¹ Enyezi a mudzi hinyo achilonda amani na kudzilavya kpweni, phahi atu osi anaokala himo andakuhumikiranani na kuhenda kazi za shokowa. ¹² Ela enyezi a mudzi hinyo asiphohenda amani namwi, ela achipigana viha namwi, phahi, mundazangira mudzi wao, ¹³ na Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, achiutiya mwenu mikononi, mundaolaga alume osi kpwa upanga. ¹⁴ Ela achetu na anache, ng’ombe na vyosi virivyo mo mudzini munaweza kuvitsukula kpwa ajili yenu enye. Munaweza kuhumira vitu ambavyo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akakuphani yani vitu murivyohala zewe kula kpwa maadui genu. ¹⁵ Hivi ndivyo mndivyoihenda midzi yosi ambayo i kure namwi na tsi ambayo mundaimiliki. ¹⁶ Ela kpwenye midzi ya atu hinya ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuphani ikale urisi wenu, musiriche chitu chochosi chiphumacho. ¹⁷ Angamizani atu osi tsetsetse: Ahiti, Aamori, Akanani, Aperizi, Ahivi na Ajebusi dza vira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu arivyokuamuruni. ¹⁸ Hendani hivyo sedze akakufundzani mambo ga kutsukiza anagohendera milungu yao ambago gandakuhendani muhende dambi mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

¹⁹ “Mnaphozangira mudzi kpwa muda mure, mchilonda kuuteka, msiteme mihi ya matunda

kpwa mbadzo, mana munaweza kurya matunda ga mihi hiyo. Dze, mihi ni atu hata muishambuliye? ²⁰ Munaweza kukata mihi ambayo si mihi ya matunda ili muihumire kudzenga ngazi za kupandira ndani ya mudzi munaoshambuliya hadi ugbwe.”

21

Malagizo kuhusu mutu yeolagbwa ni mutu asiyemanyikana

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Mchizembula mutu akaolagbwa tsakani kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akakuphani muimiliki namwi tammanya ni ani chiyemuolaga, ² atumia na aamuli enu andakpwedza apime hatuwa kula pho lufu riripho hadi midzi ya phephi. ³ Halafu, atumia a mudzi hinyo urio phephi zaidi na rira lufu andahala ndama ambaye kadzangbwehumirwa kuhenda kazi yoyosi wala kutiywa gogolo. ⁴ Nao andaitsereza ndama iyo deteni kpwenye chidzuhu chijeracho na dete hiro rikale taridzangbwerimwa au kuphandwa. Hiko andaivundza singo iyo ndama. ⁵ Na Alawi ambao ni alavyadzi-sadaka ni akalepho. Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, waatsambula amuhumikire na abariki atu kpwa dzinare. Piya ndio enye mamlaka ga kulamula malau na kesi za atu achiolumizana. ⁶ Chisha atumia osi a mudzi hinyo urio phephi na lufu hiro, andatsukutsa mikono yao na madzi dzulu ya yo ndama ichiyovundzwa singo, ⁷ na andashuhudiya aambe, ‘Mikono

yehu taiyamwaga mlatso huno wala matso gehu tagayaona mlatso huno uriphomwagbwa. ⁸ Ee Mwenyezi Mlungu, aswamehe atuo a Iziraeli ambao waakombola, usiaisabire makosa atuo kpwa chifo cha mutu asiyekala na kosa, ela aswamehe kosa hiri.’ ⁹ Muchihenda sawa na Mwenyezi Mlungu achivyolagiza, mundausa lawama ra kumwaga milatso isiyo na kosa kahi yenu.

*Malagizo kuhusu kulóla mchetu
chiyetekpwa vihani*

¹⁰ “Ndiphophiya kpwendapigana viha na adui, naye Mwenyezi Mlungu achikuphani ushindi na mchihala atu mateka, ¹¹ na mmwenga wenu aone kahi yao mchetu mnono na achiaza kumlóla, ¹² phahi, anaweza kumphirika kp-wakpwe. Iye mchetu ni anyole chitswache, kuata kombeze ¹³ na agaluze nguwoze za utumwa. Ni asagale nyumbani mwa hiye mlume kpwa muda wa mwezi mzima kusononekera vifo vya ise na nine. Halafu mlume hiye anaweza kumlóla. ¹⁴ Napho ye mlume kandahamirwa ni ye mchetu, andamricha aphiye alondako. Mlume hiye kandanguza kpwa kuphaha feza, wala kandamharira dza mtumwa kpwa sababu wamvundzira ishima.

*Malagizo kuhusu haki
ya mwana wa mwanzo*

¹⁵ “Ichikala mlume ana achetu airi naye anam-mendza mmwenga kuriko wanjina nao achetu hinyo akamvyarira ana alume na mwana wa

mwandzo kuvyalwa ni wa yuya mchetu asiyem-mendza, ¹⁶ ichifika siku ya kuganyira anae urisi, hiye ise yao ni asimpendeleo mwana wa yuya mchetu ammendzaye, akamupha haki ya mwana wa kpwandza, badala ya mwana wa mchetu asiyemmendza wakati ndiye mwana wa kpwandza. ¹⁷ Iye ni akubali kukala yuya mwana wa mchetu asiyemmendza ndiye wa kpwandza na amuphe hakiye, yani mtalowe ukale kano mbiri ya mitalo ya hara anjina. Hino ni kpwa sababu iye ndiye tundare ra kpwandza ra ngu-vuze.

Malagizo kuhusu mwana wa likakado

¹⁸ “Napho mutu ana mwana mwenye likakado na asiyesikira, asiyelunga ga ise au nine dza-gbwe nkumtiya adabu, ¹⁹ phahi, nine na ise andamuhala amphirike kpwenye chikao cha angambi a mudzi. ²⁰ Avyazi hinyo andaambira angambi a mudzi kukala: ‘Mwana wehu analikakado na kasikira. Kalonda kuhusikira, ni mroho na mlevi.’ ²¹ Ndipho atu a mudzi hinyo andampiga mwana hiye mawe hadi afwe. Hivyo ndivyo mndivyosisa uyi hinyo kahi zenu. Aiziraeli osi andasikira dzambo hiro na aogophe.

Malagizo ganjina

²² “Napho mutu akahenda kosa ra kukala aolagbwe na achiolagbwa kpwa kutsomekpwa muhini, ²³ lufure risirichwe dzulu ya muhi usiku wosi, ela mundarizika siku iyo-iyu sedze mkanajisi tsi yenu mriyohewa ni Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ikale urisi wenu. Mana

mutu ndiyeolagbwa kpwa kutsomekpwa muhini andalaniwa ni Mlungu.”

22

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Uchiona ng’ombe au ng’ondzi ra myao rikaangamika, usiririche, ela riuyize kpwa mwenye. ² Ela napho nyumba ya hiye myao taiphewi au mwenye kumanya, phahi, undaphiya na nyama hiye kpwako, akale kpwako hadi mwenye ndiphokpwedza, nawe undamuuyizira. ³ Undahenda vivyo hivyo na punda au nguwo au chitu chochosi ambacho myao akaangamiza. Usiriche kumterya myao.

⁴ “Uchiona punda au ng’ombe ya myao ikagbwa njirani, usiiriche mterye myao kuyunula.

⁵ “Achetu asivwale nguwo za alume na alume asivwale nguwo za achetu. Anayehenda hivyo anamtsukiza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

⁶ “Uchikuta chidzumba cha nyama wa mapha dzulu ya muhi au njirani na china vidzana au mayayi na kolo rikafwinika hivyo vidzana au mayayi, usihale kolo na vidzanavye. ⁷ Undaricha kolo riphaye vyakpwe, ela unaweza kuhala vidzanavye. Uchihenda hivyo undaongokerwa na kusagala maisha mare.

⁸ “Unaphodzenga nyumba nyiphya, dzenga ukuta kanda-kanda ya paa, sedze ukakala na lawama mutu achigbwa kula hiko kpwenye hiro paa na afwe.

9 “Usiphande mizabibuyo phamwenga na mimea yanjina, sedze ukakahazwa* kuhumira mavuno gosi, go ga zabibu au go ganjina.

10 “Usifunge gogolo ng’ombe na punda phamwenga wakati unarima mundao.

11 “Usivwale nguwo zirizofumwa kpwa nyoya za mang’ondzi phamwenga na katani.

12 “Phalaza midzele kpwenye mitse mine ya yambaro.

Malagizo kuhusu mutu na mchewe

13 “Napho mlume akamlóla mchetu, akalala naye halafu amzire, 14 na amuifye na maneno mai ga waibu aambe, ‘Namlóla mchetu hiyu ela nripholala naye nakuta si mwanamwali.’

15 Phahi, avyazi a hiye mchetu andaphirika ushaidi wa uanawali wa mwana wao mchetu kpwa angambi pho mryango ra mudzi. 16 Na iseye wa ye mchetu andaamba, ‘Hwamloza mwana wehu hiyu kpwa mutu hiyu, ela sambi kamtaki tsona, 17 na ajabu ni kukala akamuifya na maneno ga waibu kuamba, “Siyamkuta mwana wenu kukala kala ni mwanamwali.” Hata hivyo ushaidi wa uanawali wa mwana wehu huno.’ Halafu hinyo avyazi andabumula nguwo yenye hinyo ushaidi mbere za angambi a mudzi. 18 Ndipho angambi a mudzi andamgbwira yuya mlume na ampige milawa.

19 Chisha ni amtoze mutu hiye faini ya vipande gana mwenga vya feza na vihewe ise wa hiye

---

22:9 22:9 Alawi 19:19 * 22:9 22:9 Mana ga Chieburania tagawazi hipha, neno ririrohumirwa ni takatifu. 22:12 22:12 Isabu 15:37-41

mchetu kpwa sababu mlume hiye akamvundzira ishima mwanamwali wa Iziraeli. Na hiye mchetu andaenderera kukala mchewe na kandaweza kurichana naye maishage gosi. ²⁰ Ela napho mashitaka higo ni ga kpweli na taphana ushaidi wa uanawaliwe, ²¹ andamphirika kpwenye mryango wa nyumba ya ise na alume a mudzi hinyo andampiga mawe hadi afwe, kpwa sababu akahenda waibu Iziraeli kpwa kuhenda umalaya wakati achere kpwa ise. Hivi ndivyo ndivyosisa uyi hinyo kahi yenu.

²² “Mutu achigbwirwa akalala na mkpwaza mutu, osi airi, mlume na mchetu, ni aolagbwe. Hivi ndivyo ndivyosisa uyi hinyo kahi yenu mwi Aiziraeli.

²³ “Mlume achikutana na mwanamwali yeposwa ko mudzini na alale naye, ²⁴ mundaatuluzwa osi airi kondze ya mudzi na muapige mawe hadi afwe. Msichana hiye ni aolagbwe kpwa sababu kayakota kululu kusudi aterywe dzagbwe kala a ndani ya mudzi; naye mlume ni aolagbwe kpwa sababu akamtiya najisi mchumba wa myawe. Hivi ndivyo ndivyosisa uyi hinyo kahi yenu.

²⁵ “Ela napho mlume akakutana na msichana yeposwa hiko weruni, kondze ya mudzi na amgbwavukire, phahi hiye mlume tu ndiye ndiyeolagbwa. ²⁶ Msimuhende rorosi hiye msichana, iye kana kosa rinarostahili kuo-lagbwa. Dzambo hiri ni sawa na ra mutu anayemshambuliya mutu wanjina na kumuo-laga, ²⁷ kpwa sababu mlume hiye wamgb-wavukira hiye msichana hiko weruni na dza-

gbwe wakota kululu kpwa kuvoya msada takuyakala na mutu wa kumtivya.

²⁸ “Mlume achikutana na msichana ambaye kadzangbweposwa, achimgbwira kpwa nguvu nao achifumaniwa, ²⁹ mlume hiye andamripha ise wa msichana iye vipande mirongo mitsano vya feza kpwa sababu akamvundzira ishima na msichana iye andakala mchewe na kandamricha maishage gosi.

³⁰ “Mlume yeyesi asilale na mkpwaza ise sedze akamvundzira ise ishima.”

23

*Atu asioruhusiwa kuinjira
mkpwutano wa atu a Mlungu*

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Mlume yeyesi yetulwa au yekatwa chilungoche cha ulume karuhusiwa kudziunga na mkpwutano wa atu a Mwenyezi Mlungu.

² “Na mwana haramu yeyesi na chivyaziche hadi chivyazi cha kumi, kandaruhusiwa kuinjira kpwenye mkpwutano wa atu a Mwenyezi Mlungu.

³ “Muamoni au Mmoabu na chivyaziche hadi chivyazi cha kumi kandaruhusiwa kuinjira kpwenye mkpwutano wa atu a Mwenyezi Mlungu.

⁴ Mana taayakukaribishani na chakurya na madzi mriphokala njirani kula Misiri. Na piya amripha Balaamu mwana wa Beori kula

Pethori hiko Mesopotamia, akulanini. ⁵ Ela Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, kayamphundza Balaamu; badalaye lana iyo yagaluka kukala baraka, kpwa sababu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, wakumendzani. ⁶ Msiagbwire usena wala kuaterya ili aongokerwe maisha genu gosi.

⁷ “Msizire Aedomu mana ni ndugu zenu. Na msizire Amisiri, mana mwasagala kpwenye tsi yao dza ajeni. ⁸ Chivyazi cha hahu cha Aedomu na Amisiri anaweza kuinjira kpwenye mkpwutano wa atu a Mwenyezi Mlungu.

Uswafi kpwenye kambi

⁹ “Mchiphya vihani, mchichita kambi, chila mmwenga ahende makini na chitu chochosi chii. ¹⁰ Napho kahi yenu phana mutu yeyesi ambaye ni najisi kpwa sababu ya kutulukpwa minya usiku, hiye andatuluka kondze ya kambi; kandakala phephi na kambi. ¹¹ Ela ichifika dziloni andaoga na dzuwa richitswa anaweza kuuya kambini.

¹² “Mnalondwa kukala na phatu kondze ya kambi ambapho munaweza kuphiya haja. ¹³ Kahi ya vifwaya vyenu mundakala na jembe na hiro mundarimumira kutsimba dibwa na kusirira go mavi. ¹⁴ Kpwa sababu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu ananyendeka mo kambini ili akutivyeni na atiye maadui genu mwenu mikononi. Kpwa hivyo kambi yenu ni ikale takatifu. Phahi musimuriche akaona chitu chochosi chichafu kahi yenu sedze akakurichani.

Malagizo ganjina

¹⁵ “Mtumwa achichimbira tajiriwe achedza kpwako kpwedzaendza usalama, usimuuyize kpwa tajiriwe. ¹⁶ Mriche asagale phamwenga nawe phatu ndiphotsambula kpwenye makalogo, phatu phanaphomuhamira. Usimuonere.

¹⁷ “Muiziraeli yeyesi, mlume au mchetu, kandakala malaya wa phatu pha dzulu pha ibada hata chidide. ¹⁸ Msirehe maripho ga malaya au shoga nyumbani mwa Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu kpwedzausira hati, mana aha ni tsukizo kpwa Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

¹⁹ “Unaphoaphasa Muiziraeli myao usilonde fwaida, ikale ni mkopo wa feza, chakurya, au chochosi ambacho atu nkukopesha kpwa kuphaha fwaida. ²⁰ Unaweza kulonda fwaida unaphomkopesha mjeni, ela Muiziraeli myao usimtoze fwaida ili Mwenyezi Mlungu, Mlungu, akujaliye kahi ya shuulizo zosi ndizohenda kpwenye tsi ambayo uyaimiliki. ²¹ Ndiphoika naziri mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu, usichelewe kuitimiza, mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu, andaidai kpwako nawe undakala na dambi. ²² Ela uchidzizuwiya kuika naziri kundakala na dambi. ²³ Hakikisha unausa naziri uchiyoika kpwa kugomba na mromoo, mana wamuahidi Mwenyezi Mlungu, Mlungu kpwa hiyariyo.

²⁴ “Uchitsupa kpwenye munda wa myao wa mizabibu unaweza kurya zabibu chiasi uweza-

---

23:17 23:17 Alawi 19:29   **23:19** 23:19 Kutsama 22:25; Alawi 25:36-37; Kumbukumbu 15:7-11   **23:21** 23:21 Isabu 30:1-16; Mathayo 5:33

cho, ela usidole ukatsukula mwako kaphuni.
25 Uchitsupa kpwenye munda wa myao wenye mtsere unaweza kuphulula na mkpwono ukarya, ela usihumire mufyu.”

24

Malagizo kuhusu kuphana talaka na kuuyirana

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Ichikala mlume akalóla mchetu na badaye akale kamuhamira mana akamuona na uyi, phahi hiye mlume andamupha cheti cha talaka na amzole kula phakpwe kaya. Iye mchetu achiuka, ² na achendalólwa ni mlume wanjina, ³ alafu hiye mlume wa phiri naye asihamirwe na amuandikire talaka na amzole au afwe, ⁴ phahi, yuya mlume wa kpwandza karuhusiwa kumuuyira akale mchewe tsona kpwa sababu tayari watiywa najisi. Kuhenda hivyo ni dzambo ra kutsukiza kpwa Mwenyezi Mlungu. Msirehe dambi kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anakuphani ikale urisi wenu.

⁵ “Mlume yelóla dzuzi-dzuzi asiphiye vihani wala asihewe kazi yoyosi yanjina; arichwe huru kpwa muda wa mwaka mmwenga, kusudi akale kpwakpwe ili amfurahishe mchewe.

⁶ “Mutu yeyesi asihale lala ra photsi au ra dzulu ra kusagira kukala mzamana; kpwa sababu uchihenda hivyo, undakala avi ukahala uzima wa mutu hiye mana ndiro ahumiraro kuphaha chakurya.

⁷ “Mutu yeyesi achimuhala mateka Muiziraeli myawe na kumuhenda mtumwawe au kumguza utumwani, mutu hiye ni aolagbwe ili msise uyi kahi yenu.

⁸ “Napho phana mutu akagbwirwa ni ukongo wa ngozi wa kuambukiza hakikishani munalunga malagizo ga Alawi ambao ni alavyadzi-sadaka. Lungani kpwa makini gosi nirigoaamuru. ⁹ Tambukirani vira ambavyo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, wamuhenda Miriamu mriphokala charoni kula Misiri.

¹⁰ “Uchimuaphasa myao chitu chochosi, usimenye mwakpwe nyumbani uchahala mzamana. ¹¹ Ima kondze na umriche iye mwenye akurehere hinyo mzamana. ¹² Napho iye ni mchiya usikale na mzamana hiyo usiku kucha. ¹³ Muuyizire yambare chila dziloni kusudi usiku aweze kudzibwiningiza na kukutakira baraka. Kuhenda hivyo undakala mwenye haki mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

¹⁴ “Usimuonere muhendadzi-kazio ambaye ni mchiya na mgbwayi, akale ni Muiziraeli au mmwenga wa ajeni asagalao kpwenye midzi yenu. ¹⁵ Chila siku, kabila dzuwa taridzangbwetswa, mriphe mshaharawe wa siku hiyo, mana iye ni mchiya na hinyo mshahara ndio anaoadamira, sedze akamririra Mwenyezi Mlungu nawe ukakala na dambi.

16 “Avyazi asiolagbwe kpwa dambi za ana ao, wala ana asiolagbwe kpwa dambi za avyazi ao. Chila mutu ni aolagbwe kpwa dambize mwenye.

17 “Msialafye ajeni na anachiya haki yao. Wala msihale yamba ra gungu kukala mzamana.

18 Tambukirani kukala kala mu atumwa tsi ya Misiri na Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, achikukombolani kula hiko, ndiyo mana nakua-muruni muhende hivi.

19 “Mnaphotsenga mavuno ga minda yenu na kuyala mabutsa ganjina himo, msigauyire, ela arichireni ajeni, anachiya na magungu, kusudi Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, aa-jaliye kazi zenu zosi.

20 Mnaphokutisa zaituni zenu, msikutise viphungovye kano ya phiri, ela arichireni ajeni, anachiya na magungu.

21 Mnaphodola zabibu, msiuye mchatsembwesa, ela arichireni ajeni, anachiya na magungu.

22 Tambukirani kukala kala mu atumwa tsi ya Misiri, ndiyo mana nakuamuruni muhende hivi.”

25

1 Musa waenderera kugomba achiamba, “Ichikala phana lau kahi ya atu airi nao aphiye kpwa angambi kulamula lau rao, mmwenga achionekana wa haki na wanjina achihukumiwa, 2 napho yuya mui akahukumiwa kutiywa adabu ya kupigbwa, muamuli andamuamuru alale photsi na apigbwe mbereze.

24:16 24:16 2 Afalume 14:6; 2 Nyakati 25:4; Ezeieli 18:20

24:17 24:17 Kutsama 23:9; Alawi 19:33-34; Kumbukumbu 27:19

24:19 24:19 Alawi 19:9-10; 23:22

Isabu ya vibokovye indakala kulengana na kosare. ³ Mwenye kosa anaweza kuchapwa viboko mirongo mine ela si zaidi. Mchizidisha chiasi hicho mundakala mkam'bera.

⁴ “Ng’ombe ichikala inawaga mtsere usiifunge mlomo.

*Malagizo kuhusu mutu
chiyefwererwa ni mwanáo*

⁵ “Napho ndugu anasagala phamwenga na mmwenga wao afwe bila kuricha mwana mlume, mkpwaza mfwadzi asilólwe ni mutu wanjina kondze ya atu a nyumba hiyo. Yuya ndugu wa mfwadzi ni amlóle hiye gungu. Chisha amuhendere gosi arigokala anahenderwa ni mlumewe. ⁶ Mwana wa mwandzo wa chilume ndiyevyalwa ni hinyo andaisabiwa kukala ni wa mfwadzi ili dzinare risiyalwe kpwenye tsi ya Iziraeli. ⁷ Ela napho hiye ndugu wa mfwadzi kamtaki hiye gungu, phahi, gungu hiye andaphiya kpwa angambi a mudzi na akaambe, ‘Nduguye mfwadzi mlume wangu anarema kuendeleza dzina ra nduguye hipha Iziraeli; kamendze kunitimizira wajibu kama mlamu.’ ⁸ Halafu angambi a mudzi andamuiha hiye mlume na abishe naye. Napho andaenderera kuamba, ‘Silonda kumlóla,’ ⁹ hiye mchetu gungu andamlunga mbere za hinyo angambi a mudzi, amvule chirahu chimwenga na amtsitsire mahe usoni na aambe, ‘Hivi ndivyo ahenderwavyo mutu anayerema kuendeleza chivyazi

---

25:3 25:3 2 Akorintho 11:24   **25:4** 25:4 1 Akorintho 9:9; 1
Timothi 5:18   **25:5** 25:5 Mathayo 22:24; Mariko 12:19; Luka
20:28   **25:7** 25:7 Ruthi 4:7-8

cha nduguye.’ ¹⁰ Na dzina ra nyumbaye ko Iziraeli rindakala, ‘Nyumba ya mutu yevulwa chirahu.’

Malagizo ganjina

¹¹ “Alume airi achipigana na mkpwaza yuya apigbwaye achedzamterya mlumewe kpwa kumbgwira seemu za siri yuya anayempiga mlumewe, ¹² hiye mchetu mkateni mkpwono wa kulume, msimuonere mbazi.

¹³ “Msikale na mawe aina mbiri ga mizani kpwenye mikoba yenu, mwenga ziho na ranjina phepheya. Msihumire mizani za handzo. ¹⁴ Piya msikale na aina mbiri za vipimo, chikulu na chidide mwenu madzumbani.

¹⁵ “Humirani mawe ga mizani ga haki na vipimo vya haki mphaha kusagala maisha mare kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuphani. ¹⁶ Osi ahendao mambo higo, yani osi ahendao ga handzo anamtsukiza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

Malagizo kuhusu kuolaga Aamaleki

¹⁷ “Tambukirani Aamaleki arivyokuhendani mriphokala charoni kula Misiri. ¹⁸ Tambukirani vira arivyokushambuliyani hiko njirani mriphokala muanyonje na kuolaga hara osi ambao kala anadzikokota nyuma zenu mana kala akaremwa. Aamaleki taayamuogopha Mlungu. ¹⁹ Kpwa hivyo wakati Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiphokuoyezani kula kpwa maadui genu gosi ndigokuzungulukani

kpwenye tsi ambayo anakuphani muimiliki, mnalondwa kuolaga Aamaleki osi tsetsetse hata asitambukirwe tsona himu duniani. Msiyale kuhenda hivi.”

26

Malagizo kuhusu mavuno ga kpwandza

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Ndiphofika kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anakuphani ikale urisi wenu, namwi mndiphoimiliki na kusagala mumo, ² mundahala seemu ya mavuno ga kpwandza ga mavuno genu gosi ndigovuna kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu anakuphani. Mavuno higo mundagatiya vikaphuni mphiyе hadi hipho phatu pha ibada ambapho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andaphatsambula. ³ Mundaphiya kpwa mlavyadzi-sadaka ariye kpwenye zuma wakati hinyo na mumuambe, ‘Rero hunashuhudiya mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, kukala hukamenya kpwenye tsi ariyolaga akare ehu kukala andahupha.’

⁴ “Naye mlavyadzi-sadaka ndiphohala vikaphu hivyo kula mwenu mikononi na kuviika photsi mbere za phatu pha kulavira sadaka pha Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ⁵ mundagomba maneno higa mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu: ‘Baba kala ni Muaramu yedengereka hiko na hiko,

halafu achitserera kuphiya Misiri achisagala hiko dza mjeni. Iye na atu a nyumbaye kala ni atu achache tu ariphokala hiko, ela achikala taifa kulu renye nguvu na atu anji. ⁶ Amisiri ahuhendera ukatili, achihugayisa na kuhulazimisha kuhenda kazi ngumu ya utumwa. ⁷ Ndipho huchimirira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wa akare ehu naye achisikira chiriro chehu na kuona kugaya kpwehu, kazi ngumu na vira hurivyoonerwa. ⁸ Phahi, Mwenyezi Mlungu achihutuluzza Misiri kpwa uwezowe mkpwulu wa kuterya, mambo makulu ga kutisha, ishara na vilinje. ⁹ Achihureha hipha na kuhupha tsi hino, tsi yenye rutuba. ¹⁰ Vivi hukamrehera Mwenyezi Mlungu mavuno ga kpwandza ga tsi ambayo akahupha.’

“Chisha hundaika vyo vikaphu photsi, mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu na kuabudu mbereze. ¹¹ Namwi mundahererwa kpwa mambo manono gosi ambago Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, akakujaliyani mwimwi na atu a nyumba zenu. Nao Alawi na ajeni asagalao namwi andahererwa phamwenga namwi.

¹² “Chila mwaka wa hahu, chila mmwenga wenu andalavya fungu ra kumi ga mavunoge gosi kpwa ajili ya Alawi, ajeni, anachiya na magungu, ili aphahe chakurya cha kutosha anaphokala kpwenye midzi yenu. ¹³ Halafu mundaamba hivi mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ‘Hukausa mafungu matakatifu kula mwehu madzumbani na hukaapha Alawi,

ajeni, anachiya na magungu, dza vira urivyohuamuru. Tahudzangbwevundza amurizo wala tahudzangbweyala. ¹⁴ Tahuyarya fungu ra kumi huriphokala hunaomboleza; tahuyarituluza kondze ya nyumba zehu huriphokala achafu wala kurilavya kpwa mikoma. Hukakutii ee Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu; hukahenda chila chitu urichohulagiza kuhusu fungu ra kumi. ¹⁵ Lola photsi kula makalogo matakatifu hiko mlunguni, ujaliye atuo Iziraeli na tsi uriyohupha, tsi yenye rutuba dza vira urivyolaga akare ehu.'

*Atu analondwa kulunga malagizo
ga Mwenyezi Mlungu*

¹⁶ "Rero hino, Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuamuruni mgbwire masharuti na malagizo higa. Hakikishani munagahenda kpwa mioyo yenu yosi na roho zenu zosi. ¹⁷ Rero mkagomba enye kukala Mwenyezi Mlungu ndiye Mlungu wenu na kukala mundalunga njiraze na mundagbwira masharutige, amurize, shariyaze na kusikira sautiye. ¹⁸ Naye Mwenyezi Mlungu akakuhakikishirani kukala mwimwi mu atue, hazinaye ya samani na kukala ni mgbwire amurize zosi. ¹⁹ Ndipho naye andakuhendani mwimwi mkale taifa kulu renye sifwaye, renye kumanyikana na ishima kuriko mataifa ganjina gosi. Mwimwi mundakala atakatifu a Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu dza arivyolaga."

27

Phatu pha kulavira sadaka hiko mwango Ebali

¹ Phahi, Musa phamwenga na atumia a Iziraeli aambira atu hivi, “Gbwirani amuri zosi ninazokuphani rero. ² Siku iyo mndiphovuka muho Joridani na kuinjira tsi ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, anakuphani, mundaika mawe makulu na kugapiga palasta. ³ Dzuluye mundaandika maneno gosi ga shariya hino, mndiphoinjira kpwenye tsi hira tsi yenye rutuba, ambayo Mwenyezi Mlungu, Mlungu wa akare enu, wakulagani. ⁴ Ndiphokala mkavuka muho Joridani, mundaika mawe higo dzulu ya mwango Ebali na mgapige palasta kama ninavyokuamuruni hivi rero. ⁵ Mundamdzengera Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, phatu pha kulavira sadaka kuhumira mawe ambago tagayatsongbwa na chifwaya cha chuma. ⁶ Mdzengereni Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, phatu pha kulavira sadaka kuhumira mawe ambago tagayatsongbwa. Dzulu ya phatu hipho pha kulavira sadaka mundamlavira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, sadaka za kuochwa. ⁷ Lavyani sadaka za amani, mzirye phapho hipho na muhererwe mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. ⁸ Chisha muandike maneno gosi ga shariya hino kpwenye mawe higo na maandishi gasomekago kpwa urahisi.”

⁹ Chisha, Musa phamwenga na Alawi ambao ni alavyadzi-sadaka achiambira atu osi a Iziraeli, “Nyamalani mniphundze mwi atu a Iziraeli. Rero hino mwimwi mukakala atu a Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. ¹⁰ Kpwa hivyo phundzani sauti ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na mlunge amurize na malagizoge ambago ninakuamuruni hivi rero.”

Lana ya kusasikira

¹¹ Siku iyo Musa achialagiza atu achiamba, ¹² “Ndiphovuka muho Joridani, mbari hizi zindaima dzulu ya mwango Gerizimu wakati baraka zinatangazirwa nyo atu, Simioni, Lawi, Juda, Isakari, Yusufu na Benjamini. ¹³ Na mbari hizi zindaima dzulu ya mwango Ebali wakati lana zinatangazirwa nyo atu, Rubini, Gadi, Asheri, Zabuloni, Dani na Nafutali. ¹⁴ Nao Alawi andatangazira atu osi a Iziraeli kpwa sauti kulu aambe.

¹⁵ “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyetengeza chizuka cha kutsonga au cha chuma cha kuyayusha na achiabudu. Chizuka ni chitu cha kutsukiza mbere ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, mana ni chitu ambacho chatengezwa na mikono ya mwanadamu.’ Na atu osi andajibu aambe, ‘Amina!’

¹⁶ “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyebera ise au nine.’ Na atu osi andajibu aambe, ‘Amina!’

17 “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyesengeza mphaka wa jiraniwe.’ Na atu osi andajibu aambe, ‘Amina!’

18 “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyemuhenda chipofu aangamike njira.’ Na atu osi andajibu aambe, ‘Amina!’

19 “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyelafya mjeni, mwanachiya au gungu hakiye.’ Na atu osi andajibu aambe, ‘Amina!’

20 “ ‘Naalaniwe mlume ndiyelala mkpwaza ise, mana akamvundzira ise ishima.’ Na atu osi andajibu aambe, ‘Amina!’

21 “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyelala nyama yeyesi.’ Na atu osi andajibu aambe, ‘Amina!’

22 “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyelala mwanáo mchetu akale, ni mwanáo mwana baba au mwana mayo.’ Na atu osi andajibu aambe, ‘Amina!’

23 “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyelala mtsedzawe.’ Na atu osi andajibu aambe, ‘Amina!’

24 “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyeolaga jiraniwe chisiri.’ Na atu osi andaamba, ‘Amina!’

25 “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ndiyephokera hongo ili aolage mutu asiyekala na kosa.’ Na atu osi andaamba, ‘Amina!’

27:17 27:17 Kumbukumbu 19:14   **27:18** 27:18 Alawi 19:14
27:19 27:19 Kutsama 22:21; 23:9; Alawi 19:33–34; Kumbukumbu
24:17–18   **27:20** 27:20 Alawi 18:8; 20:11; Kumbukumbu 22:30
27:21 27:21 Kutsama 22:19; Alawi 18:23; 20:15   **27:22** 27:22
Alawi 18:9; 20:17   **27:23** 27:23 Alawi 18:17; 20:14

26 “ ‘Naalaniwe mutu yeyesi ambaye kandakubali maneno higa ga shariya na kugalunga.’ Na atu osi andaamba, ‘Amina!’ ”

28

Baraka kpwa anaotii

(Alawi 26:3-13; Kumbukumbu 7:12-24)

¹ Musa waenderera kugomba achiamba, “Napho mundatii Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu chikamilifu na muhakikishe mkagbwira amuri ninazokuamuruni hino rero, Mwenyezi Mlungu andakuhendani mkale taifa renye nguvu kutsupa mataifa ganjina gosi duniani. ² Napho mundatii Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, mundahewa baraka hizi:

³ “Midzi yenu na minda yenu indabarikiywa.

⁴ “Mwenyezi Mlungu andabariki chivyazi chenu, mavuno genu, na ana ng’ombe enu na ana ng’ondzi enu. ⁵ Vikaphu vyenu vya mtsere vindabarikiywa na piya miyo yenu ya kukandira unga.

⁶ “Mundabarikiywa mtulukapho kuphiya kazini na muuyapho kaya.

⁷ “Maadui genu gachedza kukushambuliyani, Mwenyezi Mlungu andakuhendani mgaturye. Gachedza kukushambuliyani kpwa njira mwenga gandazola kpwa njira sabaa.

⁸ “Baraka za Mwenyezi Mlungu zindakala mwenye vitsaga vya mtsere na kpwenye shuuli zenu zosi. Mwenyezi Mlungu andakubarikini kpwenye tsi ambayo anakuphani.

9 “Mwenyezi Mlungu andakuhendani mkale atue atakatifu kama arivyoalaga napho mundagbwira amuri za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kulunga njiraze. 10 Mataifa gosi duniani gachiona kukala Mwenyezi Mlungu akakutsambulani mkale atue, gandakuogophani. 11 Mwenyezi Mlungu andakuhendani muongokerwe kpwa unji wa ana, mifugo na mavuno ga mindani kpwenye tsi ariyolaga atumia enu kukala andakuphani. 12 Mwenyezi Mlungu andakuvugurirani hazinaye nono kula mlunguni na kureha mvula kpwenye tsi kpwa wakatiwe na kubariki kazi zenu. Mundaapasa mataifa manji, ela mwimwi tamundaaphaswa. 13 Ichikala mundagbwira amuri za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu ambazo ninakuphani rero na muhakikishe munazitimiza, phahi andakuhendani mkale vitswa wala si michira na muenderere mbere na sio kuuya nyuma, 14 ela ni msigaluke kulume wala kumotso mkalunga milungu yanjina na kuihumikira.

Lana kpwa kukosa kulunga
(Alawi 26:14–46)

15 “Ela napho tamundasikira sauti ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, au napho tamundahenda makini kugbwira amurize zosi na masharuti ninagokuamuruni rero, phahi mundalaniwa na lana hizi zosi:

16 “Mundalaniwa kpwenye midzi yenu na minda yenu.

17 “Vikaphu vyenu vya nganu na miyo yenu ya kukandira unga indalaniwa.

18 “Mlungu andalani ana enu, mavuno genu ga tsi na ana a mifugo yenu.

19 “Mundalaniwa munaphomenya na munaphotuluka.

20 “Ndiphoricha Mwenyezi Mlungu kpwa sababu ya mahendo genu mai, iye andakuhim-rani lana, mashaka na andapinga chila muhendaro hadi mufwe upesi. 21 Mwenyezi Mlungu andakureherani ukongo mkali hadi mwimwi mosi mufwe kabisa kpwenye tsi ambayo mu phephi na kuirisi. 22 Mwenyezi Mlungu andakushambuliyani na likehe, homa, maphu, dzoho kali, dzoho ra kuhenda tsi ikpwalale, phuto na koga; mambo higo gandakuphahani hadi mufwe. 23 Ko mlunguni kundafungbwa kusirehe mvula na tsi yenu indakala ngumu dza chuma. 24 Mwenyezi Mlungu andahenda vumbi na mitsanga ikale mvula yenu, vumbi rindamwagbwa dzulu yenu kula mlunguni hadi mufwe.

25 “Mwenyezi Mlungu andakuhendani mshindwe ni maadui genu. Mwimwi mundaphiya mkaashambuliye kpwa njira mwenga, ela mundaachimbira kpwa njira sabaa. Namwi mundakala utu wa kutisha kahi ya falume zosi duniani. 26 Nyufu zenu zindakala chakurya cha nyama a mapha na nyama a tsakani wala takundakala mutu ndiyeatsunga. 27 Mwenyezi Mlungu andakupigani na maphu dza arivyohenda atu a Misiri, phamwenga na vironda vya mrema, uphere na mwawa usiosira. 28 Mwenyezi Mlungu andakutiyani koma, mkale vipofu na kuzubaa. 29 Mutsi mundaphaphasa-

phaphasa dza vipofu na tamundaongokerwa katika shuuli zenu. Mundaonerwa na kunyang'anywa vitu vyenu chila wakati ela takundakala na mutu wa kukutivyani.

³⁰ “Undaposa mwanache wa chichetu ela andagbwavukirwa ni mlume wanjina. Undadzenga nyumba ela kundaisagala. Undaphanda mizabibu ela kundadola matundage. ³¹ Ng'ombeyo indatsindzwa kuno unalola ela kundatata hata finyangoye. Pundao andahalwa kuno unalola wala kunda uyizirwa. Mang'ondzigo gandahewa maaduigo na taphana mutu ndiyeweza kugativya. ³² Anao alume na achetu andalaviwa kpwa atu anjina nawe undakotola matso dii yosi kulorera auye, ela kundakala na nguvu ya kuhenda rorosi.

³³ “Taifa usirorimanya rindahala mavuno gosi ga tsiyo na matunda ga jashoro nawe undaonerwa na kuteswa siku zosi. ³⁴ Undahenda koma kpwa mambo ndigogaona mwenye na matsogo. ³⁵ Mwenyezi Mlungu andashambuliya mavwindi na magulugo kpwa maphu makali ambago tagandaweza kuphola; gandagota hangu lihosini hadi lwayoni.

³⁶ “Mwenyezi Mlungu andakuphirika uwe na mfalumeo ndiyedzitsamburira, kpwenye taifa usirorimanya uwe wala akareo. Na hiko mundahumikira milungu yanjina ya mihi na mawe. ³⁷ Nawe undakala utu wa kutisha, kuberwa na ndzimo ya kunyetera kahi ya atu osi a tsi ambako Mwenyezi Mlungu andakuphirika. ³⁸ Undaphanda mbeyu nyinji ela undavuna chidide tu kpwa sababu ndzije andarya mavunogo.

³⁹ Undaphanda mizabibu na kuitundza, ela kundavuna mizabibu iyo wala kunwa uchiwe, mana adudu andairya. ⁴⁰ Undakala na mizaituni kpwenye tsi yenu yosi, ela kundadzipaka mafuha ga zaituni hizo, kpwa sababu zaituni hizo zindaphukusika. ⁴¹ Undavyala ana alume na achetu, ela kundasagala nao, kpwa sababu andahalwa mateka. ⁴² Mihiyo yosi na mavuno ga mundani gandamenyererwa ni ndzije.

⁴³ “Mjeni anayesagala kpwenye tsiyo andazidi kuphaha nguvu ela uwe undazidi kukotseka zaidi na zaidi. ⁴⁴ Iye andakuaphasa uwe, ela uwe kundakala na uwezo wa kumkopesha. Iye andakala chitswa nawe undakala mchira.

⁴⁵ “Lana hizi zosi zindakuphaha na kukulunga hadi ufwe kpwa sababu kuyasikira sauti ya Mwenyezi Mlungu, Mlunguo, kuhusu kugbwira shariyaze na masharuti arigokuamuru. ⁴⁶ Nazo zindakala dzuluyo kama ishara na vilinje na dzulu ya chivyazicho hata kare na kare.

⁴⁷ “Kpwa vira kuyamhumikira Mwenyezi Mlungu, Mlunguo kpwa moyo wa furaha na kuhererwa wakati uriphokala na vinji, ⁴⁸ vivi undahumikira maaduigo ndigorehwa chinyumecho ni Mwenyezi Mlungu. Undagahumikira kuno una ndzala, chiru, u chitsaha na ukaphungukirwa ni chila chitu. Andakufunga gogolo ra chuma hadi akuangamize tsetsetse.

⁴⁹ “Mwenyezi Mlungu andareha taifa kula kure rikushambuliye. Rindakpwedza kula pembe za dunia, na mwendo wa kasi dza kozi, taifa ambaro kurimanya lugaye. ⁵⁰ Atu a taifa hiro andakala na nyuso siru. Taandaishimu atumia

wala kuonera mbazi mabarobaro. ⁵¹ Andahala mifugoyo na mavunogo, nawe undasala bila chitu. Aho taandakurichira mtsere, uchi wa zabibu, mafuha, ana ng'ombe au ana ng'ondzi hadi ndiphokuangamiza. ⁵² Atu hinyo andazangira na kushambuliya midziyo yosi kwenye tsi yosi yohewa ni Mwenyezi Mlungu, Mlungu na zo kuta nyire za ngomezo unazoadamira zindagbwa photsi. ⁵³ Wakati wa kuzangirwa na kuyugbwa ni maaduigo, undarya uhumbuu mwenye, yani nyama za anao alume na achetu uriohewa ni Mwenyezi Mlungu, Mlungu. ⁵⁴ Hata mutu mpole kabisa na yererwa vinono sana kandakala na mbazi, kandaganyira chakurya nduguye, mchewe yemmenda na anae achiosala. ⁵⁵ Chiasi cha kukala kandaganyira hata mmwenga wao nyama za anae ndizokala anazirya. Mana andakala kana chochosi chichosaza wakati hinyo wa kuzangirwa na kuyugbwa ni maadui kwenye midziyo yosi. ⁵⁶ Hata mchetu ambaye ni mpole sana kahi zenu, yererwa vinono na anayependeza ambaye kangericha lwayore rivyoge photsi kpwa unonowe, kandaganyira chakurya mlumewe yemmenda wala anae alume na achetu. Wakati hinyo wa kuzangirwa kundakala ndzala hata ⁵⁷ kwenye midzi yenu mchetu andarya chisiri mwanawe mtsanga phamwenga na dzadzo bada ya kuvyala, kpwa sababu ya ukosefu wa chakurya wakati wa kuzangirwa na kugayiswa ni maadui genu kwenye midzi yenu.

58 “Napho kundakala makini kugbwira maneno gosi ga shariya hino yoandikpwa kpwenye chitabu hichi ili kuishimu dzina tukufu na ra kutisha ra Mwenyezi Mlungu, Mlungu⁵⁹ phahi, Mwenyezi Mlungu andakurehera uwe na chivyazicho mapigo ga kutisha na makongo mai gasigophola. ⁶⁰ Andakuuyizira tsona gara makongo garigoaphaha Amisiri urigogaogopha, nawe kundaphola. ⁶¹ Mwenyezi Mlungu andakurehera mapigo na makongo ga chila aina hadi ambago tagahadzirwe kpwenye chitabu chichi cha shariya, nawe undaangamizwa. ⁶² Dzagbwe mu anji dza nyenyezi za mlunguni, mundakala achache tu kpwa sababu tamuyasikira sauti ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu. ⁶³ Dza viratu Mwenyezi Mlungu vyohamirwa ni kukuhendani muongokerwe na kukuhendani mkale anji, ndivyo ndivyohamirwa kukubanangani na kukuangamizani. Iye andakuusani kpwenye tsi iyo ambayo myairisi. ⁶⁴ Mwenyezi Mlungu andakutsamula kahi ya mataifa gosi, kula pembe mwenga ya dunia hadi yanjina na hiko mundaihumikira milungu yanjina ya mihi na mawe, milungu usiyomanya uwe wala akareo. ⁶⁵ Wala kundakala na raha yoyosi wala phatu pha kuoya kahi ya mataifa higo. Ela Mwenyezi Mlungu andakupha wasiwasi wa moyo, kukotseka kpwa matso na kukosa matumaini.

⁶⁶ “Maishago gandakala mashakani, usiku na mutsi undakala na hofu na kumakira usalama. ⁶⁷ Moyoo undaodzala wuoga kpwa uchivyomaka na chila chitu ndichochiona na matsogo.

Ligundzu undaamba, ‘Baha kala ni dziloni,’ na dziloni ndiphofika undaamba, ‘Baha kala ni ligundzu.’⁶⁸ Mwenyezi Mlungu andakuuyiza tsona Misiri kpwa mashuwa, charo nricholaga kukala msichihende tsona. Hiko mundajeza kudziguza kpwa maadui genu mkale atumwa alume na achetu, ela taphana mutu ndiyekugulani.”

29

Chilagane cha Mwenyezi Mlungu na Aiziraeli hiko Moabu

¹ Higa ni maneno ga chilagane ambacho Mwenyezi Mlungu waamuru Musa ahende na Aiziraeli kpwenye tsi ya Moabu, mbali na chira ambacho Mwenyezi Mlungu wahenda nao hiko mwango Horebu.

² Musa achiha Aiziraeli osi phamwenga achi-aambira, “Mwaona enye vira Mwenyezi Mlungu arivyomuhenda mfalume wa Misiri, atue osi na tsiye yosi. ³ Mwaona enye na matso genu majaribu makulu, ishara na vilinje arivyohenda. ⁴ Ela hadi rero Mwenyezi Mlungu kadzangbwekuphani achili ya kuelewa, matso ga kuona, wala masikiro ga kusikira!

⁵ “Mimi nákulongozani jangbwani, kpwa muda wa miaka mirongo mine na nguwo zenu mrizowala taziyatsakala wala virahu vyenu. ⁶ Tamyarya mkpwahe, tamyanwa uchi wa zabibu wala uchi wowosi mufu, ili mmanye kukala Mimi, ndimi Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu.

⁷ “Na mriphofika hipha, mfalume Sihoni wa Heshiboni na mfalume Ogi wa Bashani akp-wedzapigana naswi, ela huchiaturya, ⁸ huchihala tsi zao, huchiganyira mbari za Rubini, Gadi na nusu mbari ya Manase ikale mali yao. ⁹ Kpwa hivyo hakikishani munagbwira maneno gosi ga chilagane hichi kusudi mphahе kuongokerwa kahi ya kazi zenu zosi.

¹⁰ “Mwimwi mosi rero, mkaima mbere za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu; vilongozi enu a mbari, atumia enu na akulu enu mwi Aiziraeli, ¹¹ ana enu, achetu enu na ajeni anaosagala kahi yenu anaokutsangirani kuni na kukuhekerani madzi. ¹² Rero mu hipha ili kuhenda chilagane na Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kuhakikisha kpwa kuapa. ¹³ Kpwa hivyo rero Mwenyezi Mlungu andakuhakikishirani kukala mu atue naye andakala Mlungu wenu, dza vira arivyokuapirani mwimwi na akare enu yani Burahimu, Isaka na Jakobo. ¹⁴ Sihenda chilagane hichi rero kpwa ajili yenu bahi na kuhadza lanaze, ¹⁵ ela ni kpwa ajili yehu swiswi huimireo mbere za Mwenyezi Mlungu na piya hinyo ambao taaphamwenga naswi rero.

¹⁶ “Mnamanya vira hurivyosagala tsi ya Misiri na vira hurivyosafiri tsi za mataifa gan-jina. ¹⁷ Mwaona vizuka vyao vya kutsukiza, milungu ya mihi na mawe, ya feza na zahabu. ¹⁸ Hakikishani kukala taphana mlume, mchetu, mryango au mbari yoyosi yiimireyo hipha rero

---

29:7 29:7 Isabu 21:21-30; Isabu 21:31-35
32:33 **29:18** 29:18 Aeburania 12:15

29:8 29:8 Isabu

ndiyomricha Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, ili kuhumikira milungu ya mataifa ganjina. Dzambo hiri rindakala kama muzi ndiotsephula na kuvyala matunda ga utsungu genye sumu. ¹⁹ Ichikala bada ya kusikira maneno ga chilagane hichi ambacho mkaapishwa, mutu andadziamini mwakpwe moyoni na aambe kukala andakala salama hata achilunga uyi wa moyowe, likakado hiro rindasababisha kuangamizwa kpwa atu osi, anono na ayi. ²⁰ Mwenyezi Mlungu kandaswamehe mutu hiye, na tsukizize na wivuwe vindamuakira mutu hiye. Lana zosi zoandikpwa kpwenye chitabu hichi zindamphaha, naye Mwenyezi Mlungu andafuta tsetsetse dzina ra mutu hiye duniani. ²¹ Mwenyezi Mlungu andamtenga kula kahi ya mbari zosi za Iziraeli aphahwe ni mapigo kulengana na lana zosi za chilagane zoandikpwa kpwenye chitabu chichi cha shariya. ²² Wakati wa chivyazi chedzacho, ana enu na ajeni kula tsi za kure achiona mapigo na makongo ambago Mwenyezi Mlungu akagareha kpwenye tsi hino, andaamba, ²³ tsi yosi ikakala litsapi ikabwiningizwa ni mawe ga moho wa chibiriti na munyu; takuna ndichophandwa hata nyasi tazindamera kuko. Tsi ikakala dza midzi ya Sodom na Gomora, Adima na Seboimu ambazo Mwenyezi Mlungu waziangamiza wakati kala akatsukirwa sana. ²⁴ Ndipho atu a mataifa ganjina gosi andauza aambe, 'Kpwa utu wani Mwenyezi Mlungu akaihenda vino tsi hino? Kpwa utu wani watsukirwa sana?'

²⁵ Nao andajibiwa hiri, 'Ni kpwa sababu avundza chilagane cha Mwenyezi Mlungu, Mlungu wa akare aho arichoika nao ariphoatuluza kula tsi ya Misiri. ²⁶ Achendahumikira na kuabudu milungu yanjina asiyoimanya na ambayo akahazwa ni Mwenyezi Mlungu. ²⁷ Ndiyo mana Mwenyezi Mlungu watsukirirwa sana tsi hino na kuirehera lana zosi zoandikpwa kpwenye chitabu chichi. ²⁸ Naye Mwenyezi Mlungu, achiausa kula kpwenye tsi yao kpwa usiru na tsukizi nyinji, achiatsupha kpwenye tsi yanjina dza arivyo rero.'

²⁹ "Mambo ga siri ni ga Mwenyezi Mlungu, Mlungu wehu, ela gara ambago gakaikpwa wazi ni gehu na ana ehu hata kare na kare, ili hugbwire maneno gosi ga shariya hino."

30

Kumuuyira tsona Mwenyezi Mlungu

¹ Musa achienderera kugomba achiamba, "Vivi nkakuikirani baraka na lana mtsambule. Wakati mambo higa gosi gakakuphahani namwi munasagala kahi ya mataifa ganjina ambako Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu akakutsamulani, tambukirani malagizo higa. ² Mchimuuyira Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, mwimwi na ana enu, mchilunga kpwa moyo wosi na roho yosi nenore ninarokuamuruni rero, ³ hipho ndipho Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ndiphokuuyizirani kuongokerwa kpwenu. Iye andakuonerani mbazi na akuku-sanyeni tsona kula kahi za mataifa ambako

akakutsamulani. ⁴ Hata napho mkatsamulwa hadi seemu za kure kabisa, Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakukusanyani kula hiko na akuuyizeni. ⁵ Halafu Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu andakurehani tsona kpwenye tsi iriyokala ya akare enu ili muimiliki. Naye andakuhendani muongokerwe na mkale anji kuriko akare enu. ⁶ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakuhendani mwimwi na vivyazi vyenu mkale atiifu* kusudi mummendze iye kpwa mioyo yenu yosi na roho zenu zosi ili mkale moyo. ⁷ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andahenda lana hizi zosi zifikire maadui genu ambago gakugayisani. ⁸ Namwi mundalunga tsona sauti ya Mwenyezi Mlungu na kugbwira amurize zosi ninazokuphani rero. ⁹ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakuhendani muongokerwe katika chila mndirohenda; mundakala na ana anji na ng'ombe nyinji na mavuno manji kula kpwenye minda yenu. Mana andahamirwa tsona kukuhendani muongokerwe sana dza vira arivyohamirwa ni akare enu. ¹⁰ Higa gandakala tu ichikala mundamphundza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kugbwira amuri na masharutige goandikpwa kpwenye chitabu chichi cha shariya. Na ichikala mundamuuyira na mioyo yenu na roho zenu zosi.

Kutsambula uzima ama chifo

¹¹ “Amuri ninazokuphani rero sizo ngumu sana kpwenu, wala tazikure namwi.

---

* **30:6** 30:6 Hipha Chieburania chinaamba, dekani magovi ga mioyo yenu.

¹² Tazimlunguni hata muambe, ‘Ni ani ndiyepanda dzulu mlunguni akahurehere ili huphahe kuzisikira na kuzitii?’ ¹³ Wala tazing’ambo ya bahari, hata muambe, ‘Ni ani ndiyevuka bahari akahurehere kusudi huzisikire na kuzitii.’ ¹⁴ Ela neno ri phephi sana nawe, ri mwako kanwani na mwako moyoni, mphahe kuritimiza.

¹⁵ “Rero hino ninakuikirani kahi ya uzima na manono uphande mmwenga, chifo na mai uphande wanjina. ¹⁶ Napho mundalunga amuri za Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, ambazo ninakuphani rero, mchimmendza Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kulunga njiraze na kugbwira shariya, masharuti na malagizoge, phahi, mundasagala na kuenjerezeka; naye Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakujaliyani kpwenye tsi ambayo myaimiliki. ¹⁷ Ela mioyo yenu ichigaluka na kurema kumphundza, mchivutwa kuabudu milungu yanjina na kuihumikira, ¹⁸ ninakutangazirani ihi rero kukala mundaangamizwa. Tamundasagala kpwa muda mure kpwenye tsi ambayo munayophiya mkairisi, ng’ambo ya muho Joridani. ¹⁹ Rero ninaiha mlunguni na tsi zishuhudiye chinyume chenu, kukala nkakuphani mtsambule kahi ya uzima na chifo, kahi ya baraka na lana. Phahi, tsambulani uzima mwimwi na chivyazi chenu mphahe kuishi. ²⁰ Mmendzeni Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, tiini sautiye

na mugbwirane naye. Kpwa sababu Iye ndiye chandzo cha uhai wenu na andakuphani maisha mare kpwenye tsi ambayo Mwenyezi Mlungu waapa kuapha akare enu, yani Burahimu, Isaka na Jakobo.”

31

Joshuwa anahala nafwasi ya Musa

(Isabu 27:12-23)

¹ Musa achienderera kugomba na Aiziraeli osi, ² achiaambira: “Mino rero nina umuri wa miaka gana mwenga na mirongo miiri na sina tsona mkipwotse wa kunyendeka nimenzavyo. Tsona Mwenyezi Mlungu akaniamba sindavuka muho Joridani. ³ Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andakutanguliyani na kuangamiza mataifa ganjina gasagalago hiko, kusudi muhale tsi yao. Joshuwa andakala chilongozi wenu dza vira Mwenyezi Mlungu arivyoamba. ⁴ Mwenyezi Mlungu andagaangamiza mataifa higo dza arivyoaangamiza Sihoni na Ogi, afalume a Aamori na tsi yao. ⁵ Mwenyezi Mlungu andakuphani ushindi chinyume chao namwi mundaahenda kulengana na shariya yosi niriyoukuamuruni. ⁶ Kalani imara na hodari, msiaogophe wala asikutishireni, mana Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, andaphiya phamwenga namwi. Iye kandakurichani wala kukutsuphani.”

⁷ Halafu Musa achimuiha Joshuwa, achimuambira mbere za atu osi a Iziraeli, “Ukale imara na

hodari, mana uwe undaalongoza atu hinya kp-wendarisi tsi ambayo Mwenyezi Mlungu waapa kuapha akare ao, nawe ndiwe ndiweaganyira airisi. ⁸ Mwenyezi Mlungu andakutanguliya, andakala phamwenga nawe. Iye kandakuricha wala kukutsupha. Kpwa hivyo, usiogophe wala usifwe moyo.”

*Kusoma shariya
chila mwaka wa sabaa*

⁹ Phahi, Musa waandika shariya iyo na achi-apha Alawi ambao ni alavyadzi-sadaka na atumia osi a Iziraeli. Hinyo alavyadzi-sadaka ndio ariokala achitsukula Sanduku ra Chilagane ra Mwenyezi Mlungu. ¹⁰ Halafu achiaamuru achiamba, “Chila mwisho wa mwaka wa sabaa undakala ni wakati wa kuricha huru. Wakati wa Sikukuu ya Vibanda, ¹¹ atu osi a Iziraeli ndiphokpwedza mbere za Mwenyezi Mlungu phatu phara ndiphotsambula, mundaasomera atu osi a Iziraeli shariya hino. ¹² Mundakusanya alume, achetu, anache na ajeni anaoishi kpwenye midzi yenu, kusudi chila mmwenga asikire maneno higa na kudzifundza kumuo-gopha Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu na kukala makini kugbwira maneno ga shariya hino. ¹³ Na chivyazi chao ambacho tachidzangbwesikira shariya ya Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, aphahe kuisikira na kudzifundza kumuo-gopha Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, muda

wosi ndiosagala kpwenye tsi ambayo myairisi ng'ambo ya muho Joridani."

Maneno ga mwisho ga Musa

¹⁴ Mwenyezi Mlungu achimuambira Musa, "Vivi sikuyo ya kufwa ikafika. Muihe Joshuwa, mwedze phamwenga kpwenye hema ra mkpwutano kusudi nimuphe malagizo." Phahi, Musa na Joshuwa aphiya achendaima kpwenye hema ra mkpwutano, ¹⁵ naye Mwenyezi Mlungu achi-atsembukira kpwenye nguzo ya ingu ambayo yaima kpwenye mryango wa hema.

¹⁶ Mwenyezi Mlungu achimuambira Musa, "Sambi u phephi na kufwa dza akareo na bada ya chifocho, atu andaandza kuniricha na kulunga milungu yanjina ya tsi iyo ambamo andaphiya kpwendasagala. Andaniricha na kuvundza chilagane nricholagana nao. ¹⁷ Siku iyo nindaatsukirirwa na niariche na kufwitsa uso wangu, nao andaangamizwa. Mai manji na mashaka gandaaphaha hata amanye gakaaphaha kpwa sababu Mlungu wao kala ka kahi zao. ¹⁸ Kpwa kpweli nindaafwitsa uso wangu kpwa sababu ya mambo mai gosi kpwa kugalukira milungu yanjina.

¹⁹ "Sambi, andika wira huno, uafundze atu a Iziraeli auimbe kusudi ukale ushuhuda wangu chinyume chao. ²⁰ Mana ndiphoaphirika kpwenye tsi, tsi yenye rutuba, dza vira nrivyoapira akare ao; nao achirya, achishiba na kukala vitibwatibwa, andagalukira milungu yanjina na kuihumikira. Andanibera na kuvundza chilagane changu. ²¹ Na ndiphofikpwa ni mai manji

na tabu, wira huno undakala ushaidi ndioagbwiza haya mana taundayalwa ni chivyazi chao. Hata kabila sidzangbweaphirika kpwenye tsi nriyoapa kuapha namanya go ambago andagahenda.”

²² Phahi, Musa waandika wira hinyo siku iyo- iyo, achiafundza Aiziraeli.

²³ Halafu Mwenyezi Mlungu achimuamuru Joshuwa, mwana wa Nuni, achimuamba, “Ukale imara na hodari, mana undaalongoza Aiziraeli kpwenye tsi ambayo nkaapa kuapha nami nindakala phamwenga nawe.”

²⁴ Musa ariphomala kuandika maneno ga shariya iyo hangu mwandzo hadi mwisho, ²⁵ achiaamuru Alawi ariokala anatsukula rira Sanduku ra Chilagane ra Mwenyezi Mlungu achiamba, ²⁶ “Halani chitabu hichi cha shariya, mchiike phephi na Sanduku ra Chilagane ra Mwenyezi Mlungu, Mlungu wenu, kusudi chikale shaidi chinyume chenu. ²⁷ Mana namanyani murivyo, mu atu aasi na a likakado. Ichikala mkakosa kumtii Mwenyezi Mlungu wakati ni mzima phamwenga namwi, nchifwa indakaladze? ²⁸ Kusanya atumia osi a mbari zenu na akulu enu niphahe kugomba maneno higa mwao masikironi nako mlunguni na dunia kukale shaidi kukala Aiziraeli anamanya alondwago ahende. ²⁹ Mana namanya nchifwa hakika mundaricha kuhenda manono na kuricha hira njira nriyokuamuruni muilunge. Na siku zedzazo mundaphahwa ni mambo ga kutisha

mana mundahenda mai mbere za Mwenyezi Mlungu na kumtsukiza kpwa mahendo genu.”

Wira wa Musa

³⁰ Halafu, Musa achigomba maneno gosi ga wira huno kula mwandzo hadi mwisho mbere za mkpwutano wosi wa Aiziraeli.

32

¹ Hega sikiro, ee mlunguni nami ndagomba.
Sikira, ee dunia, maneno nnagomba.

² Mafundzo gangu gandateha-teha dza mvula,
maneno gangu gandatwena dza manena.
Gandakala dza manyunyu kpwenye mimea mit-
sanga,
dza mvula chache-chache kpwenye nyasi.

³ Nindatangaza dzina ra Mwenyezi Mlungu,
Aa togolani ukulu wa Mlungu wehu!

⁴ Iye ndiye Mwamba, kazize ni kamilifu,
njiraze zosi ni za haki.

Iye ni Mlungu muaminifu asiyekala na kosa,
Iye anahenda mambo ga sawa na ga haki.

⁵ Ela mwimwi munahenda garigo mai,
mwimwi simwi anae tsona.
Mwimwi mu atu ayi tsona a chivyazi chiri-
choangamika.

⁶ Mwi atu apumbavu na msio achili,
munawezadze kumripha hivyo Mwenyezi
Mlungu?

Dze, ye siye sowe yenu ariyekuumbani,
ariyekutengezani na kukuimarishani?

- 7 Tambukirani siku zotsupa,
ririkana miaka minji yotsupa.
Uzani sowe zenu andakumanyisani,
uzani avyere enu nao andakusemurirani.
- 8 Mlungu Ariye Dzulu Kuriko Vyosi phoganyira
mataifa urisi wao,
phoganya anadamu osi,
chila taifa wariikira miphakaye,
kulengana na isabu ya ana a Iziraeli,*
- 9 ela Mwenyezi Mlungu wadziikira atu a Iziraeli
akale akpwe,
Jakobo ndiye mtalo wa urisi achiodziikira.
- 10 Mwenyezi Mlungu wakuonani kpwenye tsi ya
jangbwa mwi Aiziraeli,
jangbwa huphu renye miriro ya nyama a
tsakani.
Wakuzungulusirani mikonoye na kukutundzani.
Wakuchingani na kukuroromani dza tembe
ya dzitsore.
- 11 Wakala dza kozi anayetsamula chidzumbache,
na kuuruka phephi na vidzanavye.
Chisha achiandzula maphage ili kuvigbwira,
na kuvitsukula dzulu ya maphage.
- 12 Mwenyezi Mlungu mwenye wamlongoza
na takuyakala mlungu wanjina phamwenga
naye.
- 13 Waahenda amiliki seemu za dzulu za tsi,
nao achirya mavuno ga minda.

32:8 32:8 Mahendo 17:26 * **32:8** 32:8 Ana a Iziraeli hipha
Chiyunani ni ana a Mlungu, Chieburania ni ana a Iziraeli.

Achimupha asali kula kpwenye mwamba
afyondze
na mafuha ga zaituni kula kpwenye dziwe
dzifu.

14 Mlungu waapha siagi na maziya kula kpwa
mbuzi na mang'ondzi,
marunya ga ana ng'ondzi na maturume,
na mbuzi kula Bashani.
Waapha mtsere nono kabisa
na achinwa uchi mnono wa zabibu.

15 Ela mwi† atu a Iziraeli mwanona,
halafu mchimpiga teke Mwenyezi Mlungu.
Mwatiya mwiri sana, muchikala vitibwati-
bwa na mchinyinyiha
halafu mchimricha Mwenyezi Mlungu ariyeku-
umbani,
mchibera Mwamba wa wokofu wenu.

16 Mchimtiya wivu kpwa milungu yenu mijeni,
mchimfyakatsira areye kpwa mahendo genu
ga kutsukiza.

17 Mwalavya kafara kpwa pepho ambao kala siyo
Mlungu kpwenu,
mwalavira kafara milungu msiyoiamanya
hata chidide,
milungu miphya yokpwedzerani, dzuzi-dzuzi
ambayo akare enu taayaioGOPHA.

18 Tamuyajali Mwamba, yuya yekuphani uzima.
Mwamyala Mlungu ariyekuvyalani.

---

† 32:15 32:15 Mwi atu a Iziraeli hipa tafusiri zanjina zinaamba
Jeshuruni ambayo manage ni aaminifu au a haki. 32:17
32:17 1 Akorintho 10:20

- 19 Mwenyezi Mlungu waona dzambo hiro,
achikuremani;
kpwa sababu ya kutsukizwa ni anae alume
na achetu.
- 20 Achiamba hivi, “Nindakufwitsani uso wangu
nione mwisho wenu undakaladze.
Mana mwimwi mu chivyazi chinachohenda mai,
anache asiokala na uaminifu wowosi.
- 21 Akanifyakatsira kuona wivu kpwa chitu chisi-
chokala mlungu kpweni,
akanitsukiza kpwa vizuka vyao.
Kpwa hivyo nindakuhendani muaonere wivu
atu ambao sio Ayahudi,
nindakutsukizani kpwa kuumira taifa
risiro na ufahamu.
- 22 Mana tsukizi zangu zikavuvurira moho,
moho unaaka hadi tsini ya arizi,‡
Undaocha dunia na vinavyovyalwa ndaniye,
Undaitiya moho misingi ya myango.

23 Nindarundika majanga dzulu yenu,
nindakulatsani na mivi yangu.

24 Mundaondezwa ni ndzala,
mundaphya na dzoho kali
na makongo ga kuolaga.

Nindareha nyama a tsakani enye meno makali
akushambuliyeni
na nyoka zenye sumu ziambalazo vumbini
zikung’ateni.

25 Kondze mundafwa kpwa kukatwa kpwa up-
anga,

32:21 32:21 1 Akorintho 10:22; Arumi 10:19 ‡ **32:22** 32:22
Hadi sheoli yani kuzimu.

- na ndani ya nyumba mundafwa kpwa wuoga.
Mabarobaro na asichana andaolagbwa vivyo,
hata ana a kuamwa na atumia a komvwi nao andaolagbwa vivyo.
- 26 Ningeamba kukala nindaangamiza kabisa na kuaḥenda asitambukirwe tsona ni mutu yeyesi,
- 27 ela naogopha ngulu za maadui gao, sedze gakaamba kukala gakafwaulu kuaolaga,
nami Mwenyezi Mlungu sikahenda chitu katika mambo higa!”
- 28 Iziraeli ni taifa ambaro tarina ikima, atue taaelewa mambo.
- 29 Angekala na ikima angemanya kpwa utu wani atiywa adabu namuna hiyo,
angeweza kuelewa mwisho wao undakaladze.
- 30 Mutu mmwenga anawezadze kuaturya atu elufu mwenga,
na atu airi akaweza kuzoresa atu elufu kumi, isiphokala Mwamba wao ukale ukaaguza,
isiphokala Mwenyezi Mlungu akale akaarichira tsari?
- 31 Hata maadui gehu ganamanya wazi, milungu yao siyo Mwamba wa nguvu dza Mlungu wehu.
- 32 Mana mzabibu wao ni mzabibu wa Sodoma, na ula minda ya Gomora.
Zabibuze zina sumu,
tsanaze zi utsungu.
- 33 Uchi wa zabibu zao ni sumu ya nyoka,

ni dza sumu kali ya fira.

³⁴ Nkaika mambo higa nigahumire badaye,
nindagafwitsa kpwenye nyumba yangu ya
hazina.

³⁵ Ni kazi yangu kuriphiza chisasi, ndariphiza,
wakati magulu gao ndiphoereza;
mana siku ya janga rao ikafika phephi
kubanangbwa kpwao kundafika upesi.

³⁶ Hakika Mwenyezi Mlungu andaamula atue,
na kuonera mbazi atumishie,
wakati ndiphoona nguvu zao zikasira
wala taphana chiyesala, busu au mutu huru.

³⁷ Halafu Mwenyezi Mlungu andauza, i kuphi
milunguyo,
mwamba muriouchimbirira mkale salama?

³⁸ I kuphi yo milungu yenu yorya marunya ga
sadaka zenu
na kunwa uchi wa zabibu wa sadaka zenu
za chinwadzi?

Phahi na iime, ikuteryeni;
iricheni iyo ikale urindzi wenu!

³⁹ Vivi lolani na mmanyeye kukala Mimi
machiyangu ndimi Mlungu
na wala taphana wanjina isiphokala mimi.

Mimi nkuolaga na kuika moyo,
ninalumiza na kuphoza,
na taphana yeyesi awezaye kutivya kula
katika mikono yangu.

40 Mana ninagolosa mkpwono wangu dzulu
mlunguni na kuapa
kuamba: Kpwa kpweli dza niishivyo hata
kare na kare,

41 ndiphonola upanga wangu unaomeka-meka,
na mkpwono wangu ndiphokala tayari
kulavya hukumu,

nindagariphiza chisasi maadui gangu,
nindaaripha hara nyo nimena.

42 Mivi yangu ndairevya na milatso,
upanga wangu undarya nyama,
milatso ya ariofwa na nyo ariohalwa zewe
kula kpwa maadui sujaa a viha. §

43 “Mwi mataifa, shangiliyani na atue,
milungu yosi mzamireni mumuabudu.*
Mana Mwenyezi Mlungu andariphiza chisasi
kpwa milatso ya atumishie,
anaariphiza chisasi maaduige,
andariphiza chisasi hinyo ammenao
na kutakasa yo tsi kpwa ajili ya atue.”

44 Musa wakpwedza na Joshuwa, mwana wa
Nuni, na achigomba maneno ga wira huno,
kusudi Aiziraeli osi agasikire.

45 Musa ariphomala kuaambira atu a Iziraeli
maneno higa gosi, 46 achiaambira, “Ikani mwenu
mioyoni maneno gosi ninagokuphani vi rero. Ili
muamuru ana enu kusudi alunge kpwa uaminifu
maneno gosi ga shariya hino. 47 Mana shariya

---

§ 32:42 32:42 Chieburania chinaamba, maadui a vitswa vya
nyere nyire. 32:43 32:43 Arumi 15:10; Maono 19:2 * 32:43
32:43 Vitabu vyanjina tavina seemu hino.

hino si maneno mahuphu ela ni uzima wenu; kpwa njira ya shariya hino, mundaishi maisha mare kpwenye tsi munayophiya kpwendairisi, ng'ambo ya muho Joridani.”

Chifo cha Musa chinatabiriwa

⁴⁸ Siku iyo-iyo, Mwenyezi Mlungu achimuambira Musa, ⁴⁹ “Kaambuke mwango Nebo urio kahi za myango ya Abarimu kpwenye tsi ya Moabu, kuelekeya mudzi wa Jeriko, ulole tsi ya Kanani ninayoapha Aiziraeli airisi. ⁵⁰ Kuko hiko dzulu ya mwango undafwa na kukutana na akareo dza vira mwenenu Aruni arivyofwa katika mwango Hori na kukutana nao. ⁵¹ Hino ni kpwa sababu mwimwi mosi airi mwavundza uaminifu wenu kpwangu mbere za Aiziraeli mriphokala kpwenye madzi ga Meriba, phephi na mudzi wa Kadeshi, ko jangbwa ra Sini. Mchikosa kuonyesa utakatifu wangu kahi ya Aiziraeli. ⁵² Undaona tsi iriyo mberezo, ela kundainjira kpwenye tsi iyo ninayoapha Aiziraeli.”

33

Musa anabariki mbari za Iziraeli

¹ Hino ndiyo baraka ambayo Musa, mutu wa Mlungu waatakira Aiziraeli kabila ya chifoche. Wagomba hivi.

² Mwenyezi Mlungu wakpwedza kula mwango Sinai,
wautsembukira kula mwango Seiri,

aching'aza kula mwango Parani.
Watsembuka kahi ya maelufu ga malaika,
na moho unaoaka katika mkpwonowe wa
kulume.

³ Mwenyezi Mlungu anaamendza atue,
atakatifue osi ni maliye.

Kpwa hivyo anasagala phakpwe maguluni
na kuphaha malagizo kula kpwakpwe.

⁴ Musa wahuamuru hutii shariya;
ambayo ni mali ya taifa rehu ra atu a
chivyazi cha Jakobo.*

⁵ Mwenyezi Mlungu achikala mfalume wa
Iziraeli,†
wakati vilongozi aho ariphokutana,
na mbari zosi ziriphokusanyika.

⁶ Musa achigomba kuhusu mbari ya Rubini:
“Rubini na aishi, asifwe,
ela atue naakale achache.”

⁷ Kuhusu mbari ya Juda achiamba,
“Ee Mwenyezi Mlungu phundza chiriro cha
mbari ya Juda;
muuyize tsona kpwa atue.
Pigana kpwa mikonoyo kpwa ajiliye,
uterye mbari ya Juda mbere za maaduige.”

⁸ Kuhusu mbari ya Lawi achiamba,

---

* **33:4** 33:4 Tafusiri ya Chieburania inaamba Jakobo. † **33:5**
33:5 Chieburania anaamba Jeshuruni, ambaro ni dzina ranjina
ra Iziraeli. **33:8** 33:8 Kutsama 28:30; Kutsama 17:7; Kutsama
17:7; Isabu 20:13

“Ee Mwenyezi Mlungu,
aphe nyo aaminifuo, yani atu a chivyazi cha
Lawi kumanya ulondavyo,
kuhumira mawe ga kumanyisa ulondavyo.

Aho urioajeza hiko Masa,
na uchishindana nao kpwenye madzi ga
Meriba.

⁹ Alawi apaza avyazi ao,
taayakubali ndugu zao,
taayashuulikiya ana ao,
mana alunga shariyazo,
na kugbwira chilaganecho.

¹⁰ Andafundza chivyazi cha Jakobo malagizogo;
na atu a Iziraeli shariyayo.

Aho andaika uvumba mberezo
na sadaka kamili za kuochwa dzulu ya
phatupho pha kulavira sadaka.

¹¹ Ee Mwenyezi Mlungu, jaliya maliye,
na ukubali kazi za mikonoye,
vundza nguvu za maaduige,
nguvu za anaomzira ili asiunuke tsona.”

¹² Kuhusu mbari ya Benjamini achiamba,
“Hino ni mbari ambayo Mwenyezi Mlungu
anaimendza,
nayo inakala salama phephi naye.

Iye anairinda dii yosi,
nayo nkusagala kahi za mafuzige ga mkp-
wotse.”

¹³ Kuhusu mbari ya Yusufu achiamba,
“Mwenyezi Mlungu ajaliye tsiye,

kpwa baraka nono kabisa kula dzulu mlunguni na manena,
na kpwa madzi galago tsini.

14 Ijaliwe na matunda manono ganagoivwa kpwa dzuwa,

na matunda manono ga chila mwezi,

15 kpwa mavuno manono ga myango ya kare,
na mavuno manono ga vidzango vya kare na kare.

16 Tsiye iodzale gosi garigo manono,
ijaliwe razi za iye yekala ndani ya chira chitsaka.

Baraka hizi ziedzere atu a mbari ya Yusufu,
ariye mkpwulu kahi za nduguze.

17 Mkpwotsewe ni dza wa ndzau wa mwandzo,
na pembeze ni dza za nyahi.

Andazihumira kusukuma mataifa;
gosi andagasukuma hadi pembe za dunia.

Pembe hizo ni Efuraimu ariye na elufu kumi
na maelufu ga Manase.”

18 Kuhusu mbari ya Zabuloni achiamba
“Zabuloni na Isakari muongokerwe kpwenye shuuli zenu
na munaphokala kpwenye mahema genu.

19 Andaalika atu kpwenye mwango wao,
na hiko andalavya sadaka zifwahazo.

Mana aho andavweha utajiri wao kula baharini
na hazina zofwitsika kpwenye mtsanga.”

20 Kuhusu mbari ya Gadi achiamba,

“Naatogolwe Mlungu anayemupha Gadi seemu kulu.

Gadi ananyapira dza simba
achiahula mkpwono na zekeya ra chitswa.

²¹ Wadzitsamburira seemu nono kuriko yosi,
phatu photengbwa kukala seemu ya amiri-
jeshi.

Waalongoza atu na kumsikira Mwenyezi
Mlungu,
watimiza mpango wa Mlungu kpwa
Iziraeli.”

²² Kuhusu mbari ya Dani achiamba hivi,
“Dani ni mwana simba
atinaye kula Bashani.”

²³ Kuhusu mbari ya Nafutali achiamba,
“Ee Nafutali yemvuniswa upendeleo,
yeodzala baraka za Mwenyezi Mlungu,
tsiiyo ni hadi kpwenye ziya Galilaya
na uphandewe wa mwakani.”

²⁴ Kuhusu mbari ya Asheri achiamba,
“Asheri na abarikiwe kuriko ana osi a Jakobo,
na amenzwe zaidi ni nduguze osi;
utajiriwe na ukale dza chigulu
chichovwikipwa mafuha.

²⁵ Midziyo indakala ya maryango ga chuma na
shaba.
Usalamao undadumu maishago gosi!”

²⁶ Musa achimarigiza kpwa kuamba,
“Ee Iziraeli, taphana ariye dza Mlunguo,

- hiye atsupaye mlunguni kpwedza
kukuterya,
atsupaye na nguvu katika anga.
- 27 Mlungu wa kare na kare ndiye chimbiriro
renu;
na mikonoye ya nguvu inaativya.
Waazola maadui mbere zenu;
waamba, 'Aangamizeni.'
- 28 Kpwa hiyo, atu a Iziraeli achisagala salama,
chivyazi cha Jakobo machiyao,
kpwenye tsi yoodzala mtsere na uchi wa zabibu,
tsi ambayo inaphaha manena kula mlun-
guni.
- 29 Baha mwimwi Aiziraeli.
Ni ani ariye dza mwimwi,
atu muriotivywa ni Mwenyezi Mlungu,
ambaye ndiye ngao na msada wenu,
na mufyu unaoarehera ushindi!
Maadui genu gandakpwedza gbwa maguluni
mbere zenu,
namwi mundagavyoga-vyoga."

34

Chifo cha Musa

- ¹ Phahi, Musa achiuka tsi ya Moabu, achiphiya mwango Nebo, achendapanda hadi dzulu ya chirere chiihwacho Pisiga, nao nyo mwango unalolana na Jeriko. Hiphho Mwenyezi Mlungu achimuonyesa tsi yosi: kula Giliadi hadi Dani,
² seemu yosi ya Nafutali, seemu ya Efuraimu na Manase, seemu yosi ya Juda hadi Bahari Kulu,
³ jangbwa ra Negebu na seemu ya jangbwa ya Dete ra Jeriko, mudzi wa mitende hadi Soari.

⁴ Halafu Mwenyezi Mlungu achimuambira Musa, “Hino ndiyo tsi hira nriyomuapira Burahimu, Isaka na Jakobo kukala nindaapha chivyazi chao. Nkakuonyesa uione na matsogo mwenye, ela kundafika hiko.”

⁵ Phahi, Musa mtumishi wa Mwenyezi Mlungu achifwa hiko tsi ya Moabu, kulengana na neno Mwenyezi Mlungu arirogomba. ⁶ Wazikpwa deteni kpwenye tsi ya Moabu, kulolana na mudzi wa Bethi-Peori; ela hadi rero, taphana mutu anayemanya mbiraye. ⁷ Musa kala ana umuri wa miaka gana mwenga na mirongo miiri ariphofwa, ela matsoge kala tagadzangbwekot-seka na nguvu za mwiriwe taziyaiphunguka. ⁸ Aiziraeli achihenda hanga ra chifoche kpwa muda wa siku mirongo mihahu kpwenye tsi ya Moabu. Halafu siku za chiriro na kuomboleza chifoche zichisira.

⁹ Joshuwa mwana wa Nuni achiodzala roho ya ikima, kpwa sababu Musa kala akambandikira mikono. Hivyo Aiziraeli achimtii Joshuwa na kulunga shariya ambazo Mwenyezi Mlungu wamupha Musa.

¹⁰ Takudzangbwezembuka tsona nabii kahi ya Iziraeli dza Musa, ambaye Mwenyezi Mlungu wagomba naye uso kpwa uso. ¹¹ Taphana nabii wanjina ambaye wahenda ishara zosi na vilinje vyosi dza vira ambavyo Mwenyezi Mlungu wamuhuma Musa ahende mbere za mfalume wa Misiri, atue na tsiye yosi. ¹² Taphana nabii wanjina ambaye akahenda mambo makulu gosi

Kumbukumbu za shariya 34:12 cxxiii Kumbukumbu za shariya 34:12

na gosi ga kutisha dza arivyohenda Musa mbere
za Aiziraeli osi.

cxxiv

Digo
Chidigo: Digo (Bible)

copyright © 2019 Bible Translation and Literacy

Language: Digo (Chidigo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-24

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022
bab7eb71-e774-512d-9543-5878c28ca63b